

POESIA ȘI SPAȚIUL BURGHEZ

de TOMA VLADESCU

Am văzut mai întâi „domeniul exclusiv“ al Poeziei și ceace ni s'a părut că trebuie să numim „inaccesibilul ei“ — un lucru fatal, cu caracter de necesitate, — dar înainte de a defini însăși natura și de a arăta caracterul esențial al poeziei care nu poate fi decât **operă de semnificație**, o întrebare se ridică totuși cu accent nelămurit, părând să infirmе anumite concluzii ale noastre, o întrebare astfel pe care cu atât mai mult nu e bine s'o eschivăm.

Dacă este adevărat, așa cum am spus, că nu intră în domeniul poeziei decât poezii — nefiind necesar să fii creator pentru a fi poet, pentru a avea nevoie, foame de poezie — că arta este astfel o inițiere, o predestinare mai mult, un privilegiu al unei confrerii de azur în care nici un neinițiat, organic, n'ar avea cum să pătrundă (n'ar simți nevoia mai întâi, ar fi respins apoi ca de un corp care n'ar primi celule inaderente) — ce se întâmplă însă atunci când profanul manifestă el însuși, solidarității, câteodată e drept suspect de sgomotoase, dar cu reale lucruri de artă.

Perplexitate? Nu!

Dar noi pretindem că fenomenul nu se întâmplă niciodată, decât aparent. Domeniul exclusiv al poeziei rămâne tot atât de inaccesibil, chiar atunci când profanul își închipue că a pătruns în el — și admiră. Pretindem în sfârșit că aceste solidarități ale profanului nu există decât tocmai cu ce este parazit, material, cu tot ce este, într'un cuvânt, absolut strein de calitatea esențială a lucrului de artă, calitatea nedefinită care face lucrul de artă, natura lui.

E vorba astfel numai de o aparentă adeziune pe care e bine s'o cercetăm mai atent.

Și este astfel mai întâi, ca un prim motiv al acestei adesiuni, ceace mi-aș îngădui să numesc cu un termen puțin pamfletar, un anumit **burtă-verdism** cultural, artistic — lucrurile sunt foarte confuze aici — și care în fond nu face, cred, decât să denunțe largă autoritate a locului comun.

S'a observat astfel că pentru burghezul nostru, — „**homme de bien**“ — ca tot burghezul de altfel, „**paisible**“ dar mai puțin „**bucolique**“, poezia se cheamă pur și simplu „Mihail Eminescu“, plastica n'are alt nume decât Nicolae Grigorescu, iar George Enescu este singurul cuvânt al muzicii. Aș adăuga deopotrivă că, toate numele acestea, burghezul le vede în aureolă de trandafiri — **eau de rose**... El le declamă, nu știe, și n'ar pricepe sensul aproape damnat al artei lor, iar când îl află, atunci burghezul împrumută artiștilor venerați aproape numai ca niște înalți funcționari

ai gândului, nu știu ce elegie de lavalieră **fin de siècle** — melancolie de mandolină. Toată „arta“ burgheză este sonoră și aparentă. Totul este de o sticlă opacă, prin care nu se vede nimic, chiar atunci când în adâncimi s'ar găsi lucrul fosforescent și când ar fi atât de văzut. Și dacă sticla nu-i lucitoare, — atunci nici arta nu e! Aparențele fiind astfel singurele care comandă viziunea de artă burgheză, se va pricepe desigur mai bine de ce totul se confundă la suprafață, lucrul de artă intrând astfel ușor în concurență cu produsul mincinos, facil — acesta din urmă având și cele mai sigure posibilități de a primi onoruri în conștiința burgheză. Care să fie acest mister desolant și de ce această birușină, această prioritate a operei fără artă? Secretul rezidă în chiar satisfacțiile imediate, aș zice palpabile, pe care lucrul fără adâncimi și fior e cel mai indicat să le dea, — fiindcă prin chiar procesul lui de elaborare, prin natura nașterii lui, el n'ar ști să aibe alte ambiții decât tocmai și numai această suprafață de care am vorbit și care prinde ochiul profan.

Suprafața aceasta însă ce este? Ea reprezintă **mulțumirea** și, cu ea, tot idealul burghez. Ea este, cu un cuvânt, **un aspect ideal desigur, dar numai al vieții știute** — și acesta este tot lucrul pe care trebuie să-l ofere artistul de circulație și de valori burgheze.

Florile, să fie „ca într'un tablou“, (bine înțeles, fără indicație de autor: dar „**tablou**“), o casă să fie pe marginea lacului și luna să fie deasupra, portretul

TOMA VLADESCU

să fie viguros, roșu'n obraz și robust, iar versurile să laude „**pajiștea**“, câmpul, încât să simți că te-ai găsit în adierea serii sub nucii dela moșie...

*Je laisse à Gavarni, ce poète des chloroses
Son troupeau gazouillant de beautés d'hôpital
Car je ne puis trouver parmi ses pâles roses
Une fleur qui ressemble à mon rouge idéal.*

Acest „**rouge idéal**“ — dacă vreți — este lucrul pe care burghezul nu-l va fi simțit niciodată pe antenele lui de dorințe. Aceste antene n'au destul suflu ca să dispună de exaltare — ca să aibă, de exaltare, nevoie!

Omul e mulțumit, viața nu-l strânge — **decât atunci când materia îi este ostilă și când firește reparațiile care s'ar căuta n'ar putea fi decât tot pur materiale.**

Dar arta devine inutilă aici, ea fiind cu totul altceva decât această stare de spirit, căreia tocmai spiritul îi lipsește. Un poem, un vers, aș spune foarte în proză, e un medicament, pentru bolnavi de suflet! Pentru toți cari se sufocă: se sufocă fiindcă simt, ca o imposibilită apăsare, strânsele oprimări, încercuirile vieții. Marele fluviu de viață — și de atâtea vieți — al lui Dante este tocmai această uriașă respirație, această evasiune imensă. Iar **Lucaefărul** lui Eminescu „**răsărit, din liniștea uitării**“ peste viețile care-l strâng

*Dă orizon nemărginit
Singurătății mării*

Și beat de lucaefăr acum, poetul va rătăci cu dânsul... Unde? In lumea de măsuri incerte, în lumea în care Cătălin figurează o limită nici măcar resemnă, ci **mulțumită**, o lume cuprinsă fără ieșire de spațiu, de timp? Altundeva, firește, — acolo unde început și sfârșit se confundă, unde totul poate să fie inepuizabil virgin „**wie am ersten Tag**“ după cuvântul lui Goethe — Arhanghelul Raphael — unde lumile în sfârșit deslegate, obțin legi depline și unde setea poetului deopotrivă ar putea să se stingă, să se resolve:

*Căci unde-ajunge nu-i hotar
Nici ochi spre a cunoaște
Și vremea încearcă în zadar
Din goluri a se naște.*

Sau, în **Colloque des morts**, același înscat orizont, mai crispat desigur, exasperat aproape, al lui Charles Maurras:

*Comme les jours, les saisons, les années
Epargneront leur offense à nos corps,
Nous abordons à l'île fortunée
Où des vivants se sont ri de la mort...*

Acestea sunt undele mari ale poeziei. Ele înseamnă o sârbătoare unică, tocmai contrariu de suprafața pe care am văzut că se răsfață sensibilitatea și ochiul burghez, o plecare magnifică în lumi pe care singur artistul le știe — dar pe care el ni le dă, — dacă avem nevoie de ele... și dacă le putem primi.

(Sfârșitul în n-rul viitor)

Vâlcevo Strada principală

„Tensiune și temperatură“

Recent apăruta „**Littérature roumaine**“ par B. Munteanu, în colecția „**Panoramas des littératures contemporaines**“, a început să fie discutată binevoitor în revistele franceze, iar la noi promite să deschidă debateri ceva mai ample decât simplele recenzii. **Materialul inflamabil îl oferă considerațiile asupra generației așa zise „tineră“.** Pentru că, deși aceste considerații nu ocupă mai mult de 10 pagini în cartea de 332 de pagini a d-lui Munteanu, (La jeunesse en tumult, pag. 192—199, — Perspectives, — 308—311), ele pun viguros problema esențială a conflictului dintre generații. Spre o orientare a lectorului, dintru început, într'o eventuală discuție cu caracter polemic, înfățișăm în traducere, paragrafele care rezumă vederile d-lui B. Munteanu: „**Războiul a adus după sine în spiritul românesc, o adevărată strămutare de planuri. Pentru întâia dată în existența lor, Românii au sentimentul că zidesc, nu ca mai înainte, în provizoriu și imediat, ci în vecinicie. Fondul romantic al patriotismului, al naționalismului și al idealismului social s'a stratificat în istorie. Acestor valori relative, încearcă să se substituie valori absolute.**

Diferențierea prin concret s'a încheiat; începe diferențierea prin spirit. Poporul românesc nu se mai percepe prin spețele etnice și politice, ci prin spețele metafizice. El părăsește, spre a spune astfel, temporalul pentru spiritual și se silește să-și deșumească personalitatea, în categoriile sale umane și profunde.

Datorită acestei strămutări de valori, lucrurile își schimbă perspectiva și capătă un sens nou. Elementul local și tradițional din care literatura continuă să se hrănească, leapădă pitorescul, fuge de concesiile sentimentale, încetează în fond să se valorifice prin el însuși: în acest circuit fiecare scriitor se străduiește să unească tradiționalul cu universalul. Pământul însuși se transfigurează și se avensne în spiritual. Omul care se instalează în noua literatură nu mai apare ca o simplă funcție a am-

(Urmare în pag. 3-a)

Despre caducitatea idealurilor artei

de VICTOR POPESCU

Scriam într'un număr trecut, că putem observa un fenomen curios, de alternanță, care impune valoare operelor, după cum ele se situează în epoca tumultuoasă a plămădirii unui nou ideal sau în plină chiar al realizării lui complete.

În fond, fenomenul acesta este demn de o deosebită luare aminte, fiindcă oricine se poate cu drept cuvânt întreba, care sunt cauzele lui, aparent cu desăvârșire anormale. Spun numai aparent, și nu în fond, deoarece operele, când se arată atât de contradictorii față de ideal însuși, urmează o logică strictă, a lor bineînțeles, și nu sunt cătuși de puțin absurde.

Creația artistică se află într'o strânsă dependență, într'o armonie completă cu autorul ei, fiind concretizarea simțurilor lui, substanța intimă a sufletului, talentului, personalității lui. Ea este omul însuși, văzut din punctul de vedere al unei reprezentări estetice.

Fiind atât de legată cu o individualitate oarecare, este natural să urmeze pulsul ei, să reacționeze în fața vremilor, după cum autorul operei reacționează în ocazii similare. Dependența ei atât de intimă o integrează funcțional în realitatea cea mare a sufletului omnesc, al unui anumit om, o îmbracă în vestimintele acestuia, strălucește sau apune, trăește sau moare, după cum sufletul ce a generat-o s'a comportat mai adecvat timpurilor de creație.

Și atunci problema își găsește o perfectă lămurire în sufletul omului. El, și numai el conține explicația fenomenului de alternanță semnalat.

Legea ar putea fi următoarea: atâtea vreme cât insul se găsește în mijlocul tendinței către ideal, el, neavând pentru realizarea lui, decât mijloace proprii, luptă din răspuțeri spre a concretiza ceva de valoare și deci acțiunile urmează panta progresului; când însă idealul a fost realizat, individul, din cauza oboselii și a sleirii avântului creator, caută să imite faptele celorlalți,

(Urmare în pag. 3-a)

TATA

Tatăl meu este orb, i-a luat cerul daru 'napoi
Nimeni nu știe de ce, poate că unde vede acuma prin noi
Poate că unde nu avea câmpul flori ca 'n vise
Sau poate s'a ferit Dumnezeu, ca să nu vadă, că nu i-a dat
toate cele promise.

Tatăl meu însă are și acum obrații tot fier și mersul tot oțel
In loc să privească 'n afară, vede numai în el
Și-a făcut acolo grădini, și-a făcut acolo casă
Și ceea ce este afară otreapă, înăuntru lui se face mătasă.

Când îl întrebăm dacă îi este mai greu ca'n trecut
El ridică spre noi, în loc de două lumini, două globule de lut.
Zâmbește, ne-ascultă și cât îi sânt ochii de goi
El ne spune că vede să meargă, când este cu gândul la noi.

Tatăl meu este orb, dar visele lui sânt ca la noi luminile.
Pentru el, s'au uscat toate 'n afară, dar i-au înverzit înăuntru
grădinile.

Tatăl meu e orb, dar acum a ertat, nu se mai gândește la sine,
Zice, că poate cine știe, a crezut Dumnezeu că prin ochii lui
poate să vadă altcineva mult mai bine.

VIRGIL CARIANOPOLO

Manuscrisurile dela Academia Română

de AL. IORDAN

Cu toate că teacurile tipografice au fost utilizate la noi încă din veacul al XV-lea, când călugărul sârb Macarie poposi în Muntenia cu buchile sale de lemn, aduse din Veneția, totuși circulația copiilor manuscrisuri a continuat pe o scară întinsă, până către sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Din paginile îngălbenite de vreme ale acestor manuscrisuri, dar de cele mai multe ori artistic înfrumusețate cu figuri, scene simbolice, chenare ori numai litere împodobite cu flori sau împletituri de linii, au răsărit cele dintâi monumente de limbă românească. precum tot din ele au ieșit la iveală și primele afirmațiuni ale originii poporului român.

Multe din aceste comori ale ființei românești sunt păstrate cu sfințenie la secția de manuscrisuri a Bibliotecii Academiei Române, reprezentând una din cele mai de seamă bogății ale acestui neam.

În chiliile întunecoase de mânăstire, la pâlpișurile anemice ale opațului, sute de călugări — cărturarilor noștri din veacurile trecute — au stat aplecați deasupra paginilor albe, pe care cu răbdare cum numai ei puteau avea, le-au acoperit cu slovele ce înșirau cu vârful penei de găscă, înmuat în cerneala pe care singuri și-o pregăteau.

Au așternut ei, ani după ani, crâmpie de rugăciuni ori povești auzite de aiurea sau cetite în paginile vreunui manuscris adus de străini veniți de prin alte meleaguri, așa precum mai târziu, boierii de frunte ai țării, cum au fost Miron și Nicolae Costin, Grigore Ureche, Ioan Neculce, Const. Cantacuzino, Stoica Ludescu și atâția alții, au însemnat după isoavre vechi trecutului neamului românesc, căruia i-au adăugat faptele petrecute sub ochii lor, lăsându-ne acele neprețuite tezaur care sunt cronicile.

(Urmare în pag. II-a).

Achile

Ce cred eu despre toate de și-ar avea un preț,
Ar fi atât de simplă banala zugrăvire.
M'aș înălța din lucruri, puternic și semeț —
Și-aș crește'n amintiri, ferit de ofilire.

Dar, dacă scriu, mi-e scrisul în pagini neciteț
Și cântecul rămâne'trecut de amușire.
Colorile cresc triste din fragedul îngheț,
O clipă și le-a șters suflarea'n duh subțire.

Ca jertfa nimănui, din câte'n dar mă roagă,
N'aș vrea să'mpart, frățește, triumful viitor,
Dar orice 'nvins, din cale, cu viața mea se joacă,

Decăteori o'nălță cu'nfrângerile lor.
Intreg mi-e statu'n loc. Plecarea'n veci oloagă
Și, totuși, sunt Achile cel iute de picior.

STEFAN STANESCU

CRONICA LITERARĂ

CRONICA MĂRUNTĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

MIRCEA STREINUL: Ion Aluion, roman

(Ed. Mitropolitul Silvestru — Cernăuți, 1938)

Fără să fi implinit încă treizeci de ani, d. Mircea Streinul este un scriitor apreciat și cunoscut datorită nu vreunei reclame dibacii organizate, ci frecvenței scrisului d-sale prin cotidiane, reviste și volume. Tânărul poet bucovinean scrie mult. Ca în urma unei intuiții iluminatoare a obiectului literaturii, d. Mircea Streinul a deschis cutezător zăgăzurile puterilor creatoare și ne îndeamnă să credem că nu le va mai închide, pentru că nu are nici o temere asupra calității unei producții cât de abundente. Încrederea i-o dă ageră instinctul poeziei, temperamentul „experiențialist”, și „geniul” limbii. Oricâte versuri ar așterne, în cât de scurt timp, d-sa nu se încondește de substanța lor; în compozițiile epice de o mai mică sau mai mare întindere, îngrămădește, lacom, întâmplări reale sau imaginate, cu sentiment net că nu oferă cititorilor însăși caduce, și că totul se susține prin prezența ireductibilă a umanului. Cel mai durabil temei de care își încondează personalitatea este însă avalanșa clocotitoare a limbajului. În fața cuvintelor nu șovăie. Pe toate le întrebuințează, neologisme, arhaisme, provincialisme, expresii familiare, clișee gazetărești, cu pasiune și luciditate totdeodată, ca într'un vârtej, ce nu dă puțința alegerii, dar în care elementele smulsc rămân suspendate și străvezii! D. Mircea Streinul este un pătimaș, un inspirat, un animator.

Volumul antologic, de curând apărut, „Poetii tineri bucovineni”, alcătuit de d-sa, a luminat o muncă de camarad și îndrumător destoinic, în fruntea unei valoroase echipe de literați. În Cernăuți începe mult dorita descentralizare a culturii. Retras acolo, d. Streinul, după ce a tipărit până acum 9 cărți, ne anunță, cu o voluptate de dictator literar, că „în cursul sezonului literar 1938—39 vor apărea” trei romane (Viața în pădure, Guzli sau Tsui-Tsui și Lupul din țara Huțulilor), două vieți românești (Catilina și Viața lui Iisus), o comedie tragică (Haman) și Basmele fraților Grimm (în colaborare cu George Drumur). În pregătire mai are încă șase opere, între care și **Istoria literaturii române contemporane**. Din suma aceasta impunătoare de lucrări, ne-a sosit volumul de 300 de pagini **Ion Aluion**, în care se află romanul cu același titlu și nuvela mai restrânsă „Cazul profesorului Ipatie Hrisant”.

Cartea se citește cu un interes egal febrilității cu care a fost compusă. Despre romanul **Ion Aluion**, autorul ne dă o surprinzătoare lămurire într-o notă, și o transcriem pentru cititorul să-și facă o limpede idee despre materialul de creație al d-lui Streinul: „Subiectul romanului de față nu e inventat. Ion Aluion a trăit, în comuna Ciucurul-Mare, unde a fost spânzurat, în decursul războiului mondial, pentru „înaltă trădare”. Am crezut de cuviință să schimb numele eroiului. Mi-a părut că ar fi o impietate să utilizez numele adevărat al celui pe care o brută de jandarm austriac l-a spânzurat în cine știe ce acces de stranie demență sau crud rafinament. Relatarea riguroasă exactă a cazului din Ciucurul-Mare se găsește într-o documentată lucrare a d-lui prof. dr. Theodor Bălan asupra opresiunilor îndurate de populația Bucovinei din partea autorităților austriace între anii 1914—1918. Numele real al wachtmeisterului asasin e Johan Drescher. Respectivul s'a sustras pedepsei în urma unui... certificat medical obținut de la un medic desigur inconștient și, pare-mi-se, trăește (și astăzi!) — după cum am fost informat — la Brăila. C. S. părintele arhimandrit Dionisie D. Burac (parohul Avacum din această carte) mi-a istorisit de multe ori, cu lacrimi în ochi, drama ce-a cutremurat sufletele bieților țărani din Ciucurul-Mare. Clădirea postului de jandarmi K. u. K. poate fi văzută și astăzi: cei ce pleacă de la Cernăuți în direcția Adâncata cu trenul să se ostenească la fereastra din dreapta a vagonului și, imediat după canton, în fața podului c. f. r., vor vedea o casă acoperită cu tablă, în care se află actualmente o frizerie. În beciul acestei clădiri, cred că răsună și astăzi gemetele lui Ion Aluion. În ce privește partea de ficțiune a romanului, dau următoarele amănunte: Rozalia s'a măritat cu Damian, căci morții se uită repede — iar Anton Aluion a căzut pe front. Tecla s'a sfârșit într'un șanț, căci luase obi-

cei să bea. Honig, jandarmul cu părul roșu, — ucis de Dreher în drum spre Adâncata, a putrezit fără oruce la căpătâiu. Apoi a venit pacea, și oamenii din Ciucurul-Mare abia dacă-și mai amintesc, poate numai ca prin vis, de un mormânt de mult surpat sub ploile de toamnă... Precizez că unele amănunte de ordin istoric au fost trecute cu vederea. Dacă ele pot dăuna adevărului, au contribuit în schimb la conturarea portretului psihologic sau pitoresc al personajilor principale și la precizarea atmosferei generale a romanului”.

Avem așadar de a face cu relatarea unui fapt divers, — spânzurarea unui băețandru de cincisprezece ani, de către un jandarm austriac, ca pedeapsă pentru o fictivă trădare, în satul Ciucurul-

Mare din Bucovina, în timpul războiului mondial. Din materialul de reportaj al întâmplării, a înjghebat autorul romanul. Mărturisim că dacă nu am fi citit lămurirea din notă, n'am fi avut puțința ghicirii substratului istoric. Ne părea mai de grabă, la început, un roman psihologic, fiindcă d. Mircea Streinul așează în planul întâiu al cărții o descriere a secetei cumplite din vara în care se petrece acțiunea, ca în drama antică, într'un răstimp mai mic de 24 de ore. Copilandrul Ion Aluion e prins de jandarm, pe la amiază sub bănuiala că a arătat unei patruli rusești încotro s'au îndreptat armatele austriace; până seara este judecat și condamnat, iar a doua zi, la orele zece, este spânzurat în mijlocul satului. Pe lângă Ion Aluion, celelalte personaje, Telca, mamă-sa; Rozalia, iubita precoce; părintele Avacum, omenosul Honig, primarul rutean, — se clatină fascinate în plasa de demență a lui Dreher, jandarmul austriac. Elementele tragice vin parcă din efectele căldurii asupra sistemului nervos. Cadrul pământului ars, este într'adevăr edificator: „Nici un nor nu se-arăta mântuitor, după dunga netedă a dealului, din ale cărui coaste turmele de oi smulseseră ultimele fire de iarbă roșietică. Un cer copleșitor se adâncise în albastrimii de mari afunduri și, când o ciocărie se ridica să-și încerce aripile și glasul, parcă se îneca în apele lui clare. Pământul crăpase de căldură; gângăni roșcate sau verzui cu pulbere brumoașă de azur pe ele, pipăiau sgrunțurile de lut și-și osteneau piciorușele de ață, ca să ocolească spărturile cari se astupau la cea mai mică atingere, înmormântând sub bulgării fărâmișioși ca nisipul, insectele prea îndrăznețe”. De jur împrejur, peste dealurile copleșite de arșiță, satul cu eroii d-lui Streinul este încins de cele două fronturi, rusești și austriaci, iar liniștea aprinsă a secetei tremură numai de panica bubuturilor de tun. Se adăogă și amănuntul că satul a fost scena de război, rând pe rând, — fiind părăsit și din nou ocupat de armatele austriace. Aici se desfășură drama, care ar putea trece drept o ficțiune, sprijinită întâiu pe intuirea psihologică a faptelor. Romanul ar avea prinurmăre centrul de greutate într'un punct teoretic, acela al imitării unei tragedii autice, și valoarea ar consta în origina sa de natură poetică.

Autorul ne dă însă o altă origină decât cea poetică, în observația istorică, în **faptul divers**. Această origină realistă schimbă într'ucâtva valoarea în sine a operii? Credem că nu. Căci dacă presupunem că romanul nu are spontanei-

tatea imaginației, o are în schimb pe a compătimirii tragice, a asimilării prin simpatie a unei experiențe din afară. Participând emotiv la nenorocirea lui Ion Aluion, autorul și-a interiorizat o experiență din afară, pe care are puțința să și-o utilizeze cum voește, spontan și sincer. Deaceia romanul **Ion Aluion** este surprinzător în deosebi prin originalitate.

Nuvela „Cazul profesorului Ipatie Hrisant”, tratează o temă cu totul oșușă romanului analizat. De data aceasta ne oferă o ficțiune și fiindcă faptele sunt absolut neverosimile, autorul cere să-i acordăm încrederea, fără controlul lucidității. „Uitați-vă adânc în viața noastră, și veți vedea că și voi aveți taine, cari vă apasă și vă neliniștesc. Uneori, ați vrea să vă răscumpărați secretele. Ah! Cât n'ați da ca ele să dispară, însă această nu se poate și iată că vă duceți mai departe calvarul, care vă apropie de sinucidere sau nebunie”. Profesorul de latină Ipatie Hrisant, de la un liceu din Cernăuți se sinucide, tăindu-și arterele de la mâini, lângă gardul unui cimitir, într'o dimineață înzăpezită de iarnă. Seara, în ajun pornise de acasă cu obsesia că gazda i-a fost asasinată, și în rătăcirile bolnave pe străzi, a făcut cunoștință unei femei tinere, de care s'a îndrăgostit subit. De fapt **Alina** era numai umbra unei femei frumoase, un strigoi condamnat să nu aibă odihnă până nu găsește un iubit care să o însoțească în mormânt. Profesorul se dă pe sine jertfă de ispășire. De fapt, motivul sinuciderii, nu pare a fi tocmai această absurdă iubire. „La urma-urmei, îi era indiferent dacă o mai iubește sau nu pe Alina; dar nici acasă nu voia să se întoarcă. Îi era groază de camera închiriată la doamna Popescu. Iată fereastra murdară, și aburită, fotoliul căptușit portocaliu, oglinda mănăcată de umezeală și pereții decolorați — și simți că dacă ar mai vedea încă odată bustul lui Cicero, l-ar sparge fără multă discuție în capul proprietăresei.

— Dar studiul meu asupra lui Vergilius? Eh! Ducă-se dracului... Parcă soarele n'o să fie soare chiar dacă lucrarea mea nu va fi tipărită! — și-și creștă arterele de la mâna stângă”.

Harnic și entuziast, având spirit de observație și deopotrivă o bogată viață lăuntrică, credem că d. Mircea Streinul va ajunge unul din scriitorii de seamă ai literaturii românești.

Manuscriptele dela Academia Română

(Urmare din pag. 1-a)

La secția de manuscrite a Bibliotecii Academiei Române, cercetătorul faptelor de odinioară găsește pe lângă unele *cronici originale, numeroase copii din secolii XVII—XVIII*, precum și *cea mai bogată colecție de documente istorice* (câteva zeci de mii) unele în limba slavă ori grecească, cele mai multe însă românești, datând din veacurile XIV—XIX, alături de care trebuiesc amintite cele *peste trei sute de hrisoave pe pergament*, cu mari peceti legate cu șnururi de mătase împletită; filologul are la îndemână *vechile teate de limbă românească*, dintre care amintim: *Psaltirea Scheiană, Apostolul Voronețian, Textele Măhăcene, Manuscriptul dela Ieud*, ș. a.

Amintim deasemenea însemnatul număr de *manuscrite cu cuprins teologic*; pe cine îl interesează dezvoltarea comerțului românesc, va găsi la secția manuscritelor o valoroasă colecție de *condici, acte și corespondență din veacurile XVIII—XIX*, cuprinzând *arhiva casei de comerț C. Hagi Pop din Sibiu*.

O mențiune deosebită facem pentru bogatul material cu conținut popular — *folklor ori manuscrite de cântec popular*.

Am lăsat pentru la urmă să amintesc, că tot aici se află *peste cincizeci de volume cu manuscritele lui Vasile Alexandri și aproape patruzeci de caete cuprinzând rodul minții geniale a lui Mihai Eminescu. Creangă, neîntrecutul nostru povestitor, este reprezentat și el printr'un volum manuscris, așa precum se găsesc la această secțiune manuscrite dela Budai-Deleanu, Gheorghie Asachi, Eliade Rădulescu, Bariț,*

C. A. DONESCU

Biblioteca „Vreamea” a inaugurat o colecție nouă: „România eroică și istorică”, publicând din ea primul volum „*Răscritii istorice*”, de C. A. Donescu.

În paginile lucrării, d. C. A. Donescu a schițat epoca de închegare a statului românesc sub domnitorul Cuza și începuturile dinastice, sub Carol I. 24 Ianuarie 1849... 2 Mai 1864... 11 Februarie 1866... 10 Mai 1866... sunt într'adevăr evenimente capitale în viața noastră națională, pe care autorul le-a pus într'o nobilă lumină.

EMIL BOTTA

A tipărit în editura „Vreamea” volumul de nuvele **Trântorul**. Intre autori tineri, d. Emil Botta este un talent superior, în a cărui originală creație ne punem o mare nădejde. Vom analiza „**Trântorul**”, pe larg, într'o cronică viitoare.

ARCADIE AVERCENCO

D. R. Donici a mai tradus un volum de schițe humoristice din scriitorul rus Arcadie Avercenco, publicat de editura Vreamea sub titlul: **Manual pentru Lenișe**. Recomandăm lectura acestei cărți pline de inteligență și haz, redată direct din rusește într'o corectă limbă românească de R. Donici.

MONOGRAFIA BOLGRADULUI

D. Dragomir Petrescu — directorul revistei literare culturale „Bugeacul”, care apare la Bolgrad, — împreună cu d. Alexandru Gladcov — învățător în același oraș, a pus în lucrare monografia orașului Bolgrad. Iar fiindcă origina, existența și dezvoltarea acestei localități din sudul Basarabiei se află în strânsă legătură cu istoricul și evoluția social-politică a Bugeacului, monografia în proiect — care în parte este întocmită, — va cuprinde date și note geografice-istorice-politico-sociale, și asupra acestui ținut.

Lucrarea fiind de mare interes pentru cunoașterea vechiului oraș care este Bolgradul și a regiunii sudice a provinciei românești de peste Prut, toți cei cari posedă ori cunosc documente și orice fel de izvoare, fotografii și lucrări scrise asupra orașului Bolgrad și a ținutului Bugeac, sunt rugați călduros de întocmitorii monografiei să le trimită sau să-i informeze, la adresa revistei „Bugeacul” str. Olăriei 7, Bolgrad-Ismail.

După culegerea datelor și notelor cari interesează, ele vor fi numădecat restituite posesorilor și celor cari au binevoit a le trimite.

POETUL

subtil care este d. I. Gr. Periețeanu va da în curând la iveală volumul „**Pribeगी marine**”.

„Universul Literar” va publica în numerele sale viitoare, fragmente din acest așteptat volum.

D. SERAFIM CADAN

autorul reportajului despre Vălcov, din acest număr are gata romanul „**Rascolnicul**” (Lipovenii) ce va apare în toamna aceasta.

NEOBOSITA

editura „Cartea Românească” pregătește pentru toamnă o serie de cărți de ridicată valoare literară.

Va apare astfel, în ordinea pe care editura urmează să o fixeze:

Un roman de Mihail Sadoveanu; **Fundacul Varlaamului**, roman de Ionel Teodorescu;

Un roman de Cezar Petrescu; **Domnul de rouă**, poem dramatic de Zaharia Bărsan;

Figuri feminine din Renaștere, de prof. Alexandru Marcu;

Vlahuță și Caragiale (amintiri) de Paul Bujor;

Indrumare, nuvele de Paul Bujor; **Intre două chemări**, roman de Octav Dessila;

Viața la întâmplare, roman de Teodor Scarlat;

Vitriol, de Al. Biliurescu;

Rugina nemșicării, nuvele de Vintilă Parascăvescu;

Jocuri de apă, de I. Cotovu;

Aventurile a doi copii sub planșel Dâmboviței, de Ec. Raicoviceanu-Fulmen.

DINTRE

cărțile ce urmează a fi reeditate, „Cartea Românească” s'a fixat deocamdată asupra Amintirilor lui Iacob Negruzzi, de mult epuizată și necesară în aceeași măsură istoricului literar, elevului de liceu și omului de cultură.

GEORGE ȘOIMU...

tânărul autor al volumului de poeme: **Popas în lacrimi**, are gata de tipar romanul: „**Tratat de iubire**”.

O poveste lirică, captivantă, în care viețuie o împletire de tragic și humor. O carte pe care o așteptăm cu încredere!

C. A. Rosetti și dela atâția alți pioneri ai culturii românești.

Am putea spune că aproape nu există om de seamă din trecutul neamului, dela care să nu se păstreze la secția de manuscrite a Bibliotecii Academiei Române, cel puțin câteva rânduri.

Pe lângă cele românești se află și o bogată colecție de *manuscrite slave, grecești, latine, orientale și în limbă modernă*.

Este locul să amintesc aici și o *bogată colecție de cărți vechi românești*, începând cu cea mai veche tipăritură națională „*Liturgierul lui Macarie, din 1508, Evanghelia pe pergament din 1512 tipărită de același Macarie, cărțile coresiene, Biblia din 1688* cunoscută sub numele de *Biblia lui Șerban*, pre-

cum și tot ce a văzut lumina tiparului în țările românești, până în anul 1833.

Printre aceste cărți vechi se găsesc câteva care au aparținut odinoară bibliotecii voievodului Constantin Brâncoveanu, *unele dintre ele purtând chiar autograful acestui „boer vechi și domn creștin”*.

Scopul acestor rânduri nefiind descrierea amănunțită a neprețuitei bogății ce cuprinde secția manuscritelor Bibliotecii Academiei Române, ci o fugară prezentare a acestui tezaur național, cu care se mândrește țara noastră, pun punct, rămânând ca în cadrul unui alt articol să înfățișez celelalte secțiuni ale celei mai valoroase biblioteci pe care o posedă România întregită.

AL. IORDAN

SOMN

In răchitele roșii ai adormit
Să te poarte lotci estivale,
Algele albastre nu te-au oprit
Și lotuși de foc și-au ars în cale.

Prin mătasea fără sunet alunec
Cu inima plină de ceasul durut;
Somnului alb, surășul să-i întunec
Să-mi lipesc de inimă, chipul pierdut.

Ce descântec te va opri?
Din golfulurile sângelui o maree,
Răscolită de întunecate alizee
Pe oglinda timpului te va urmări.

ION BALAN

M I C R O S C O P U L

de CONST. ENE

Ferestrăul din curte face un sgomot asurzitor. Lemnul de un metru, apăsător în pânza ceaprazită de curând, e tăiat mai înlăun în două bucăți, apoi iar în două. Chiuitura ferestrăului e usturoasă, scurtă când lemnul e subțire; din

nedumerit. „Omul ăsta nu-și dă seama că provoacă îndărăjirea tuturor, de vreme ce continuă să turbure liniștea la asemenea oră?!”

Răbdarea i se macină. Iși ia pălăria și pleacă.

„Suntem prea tineri. Mai târziu, așa mă amănă din an în an... Când vom îmbătrâni ce să mai facem cu ei?... Ce zici, domnule Amaru?”

— Știu eu?... Dar pe cine așteptați?... — Cumnată-mea ne-a dat întâlnire la fără zece. Trebuie să vie.

În acest moment o brunetă se apropie cu ochii plini de zâmbet ca o învingătoare într-o probă dificilă...

I-a condus până la hotelul unde închiriaseră o cameră pentru câteva zile. O clădire înaltă, cu ziduri scorjite, cu camere insuficient luminate, însă destul de scump mobilate. Asistentul a rămas surprins de bogăția de tablouri risipite pe coridorul lung, pardosit cu scânduri ce se balansau la fiecare pas.

Au discutat lucruri mărunte, fără importanță, în legătură directă cu viața din satul lor. I-a întrebat de semănături, de frumusețea vitelor și de flăcăii de-o seamă cu el. Cei doi, se grăbeau să-l informeze cât mai precis, mai repede și mai prietenește.

— La revedere!... mă duc!... i-a luat prin surprindere cu o voce baritonă, cu un tremol puțin deformat.

— Dumneata, mai rămâi? s'a adresat desinteresat Mariei, cumnata lui Ghiță, prietenul din provincie.

Maria s'a rupt dintr-o mușenie al cărei sens nu-l înțelegea nici ea, l-a fixat săgetător cu ochii ei mari, negri, prismatici și învingând orice jenă față de rudele-i apropiate, i-a spus nu fără o exagerată mulțumire isbucnită:

— Merg și eu!...

Scoboriți în stradă, pornind dealungul trotuarului, Teofil Amaru iuți pasul. Nu-și putu închipi cum consimțise să facă gestul acesta de a-și însoți prietenii cu cea mai plată liniște, cu o convingere fermă că este complet liber la cea oră, că nu are nicio obligațiune. Făcuse o sumedenie de spirite ca și când nu-l preocupa momentul următor sub nici un aspect al lui. Ofelia încremenise în uitarea lui totală, cu toată ambiția ce-și stimulase de a-1 înfrunta de data aceasta orice reproș. Ocaziunea era, desigur, pierdută. Rămânea pentru Ofelia tot „Cameleonul”. Inchise ochii. Strânse cu putere genele până îl durură. Înclăștă fălcile ca în para unei mâini ce stă să se reverse ca un torent de apă. Scrâșni din dinți.

— Ce faci? îl întreba Maria apucându-i brațul. Te doare ceva?

Teofil nu răspunde. Traversară strada cu pași prea mari pentru o domnișoară. Doi copii cari stăteau pe grilajul unei curți, discutând, se ridicară, stând așa până grăbiții trecură. Apoi își reluă locurile.

În mintea lui Teofil se învârtă mercur, tot mai adânc, ca un sfredel, gândul că a mințit-o pe Ofelia încă odată. Întârșie din nou constatarea, împărțită într-o ocazie din cele mai precare, atunci când a refuzat să-i primească veștigeta, că e lipsit de personalitate. El însă a voit întotdeauna să nu-i fecundeze nicio neîncredere, să dea exemplu de punctualitate. Au intervenit modalități din acestea cari au distrus totul. Să se grăbească. Ofelia este încă acolo. Ea îl așteaptă de obiceiul câte o oră după timpul sorocit. Poate o întâlnește pe bulevard. Întâmplarea aduce multe...

— Hai mai repede! o roagă el pe cea care-i ține brațul strâns și a cărei mână o simte în a lui caldă, doldora de fior...

— Am obosit grozav... Nu mai pot... găfăie Maria neștiind ce să creadă. Nu i-a vorbit nimic... Nici un punct de reper. Mergă așa în neștire, repede, din ce în ce mai repede, parcă ar pierde trenul...

Maria îl cunoaște de la Facultate. Însoteste întotdeauna pe profesorul de fiziologie și corijează lucrările de labo-

rator sau, câteodată, la disecții. L-a admirat pentru un surâs manifestat ca un regret după libertate. Și mai ales în ziua când le-a spus că va demisiona, continuând să facă pe liberul profesionist, Maria Potcoavă a simțit că-i crește un nufăr de stângăcie față de omul acesta atât de superior, care nu se acomoda programului și mai ales îngărdelii meseriei pe care și-o alesese.

Păcura întunericului, mai ales acum când becul electric e departe, le-a mângâiat fețele și hainele de sus până jos. Sunt ca două bucăți de cărbune purtate de o mână. Trotuarul e strămt, patratele de asfalt sunt cote ca niște pingele.

— Ce țintă ai?

— Unde vrei să pleci? și fata se lipi de pieptul lui, punându-i mâna pe umăr.

Teofil Amaru s'a oprit. Necunoscuta aceasta care venise atâta timp și drum la brațul lui, îi cerea socoteală. Un răspuns, pe care el, asistentul universitar Teofil Amaru, nu și-l putea da sie-și. Dar fata aceasta cu ochi negri îl interesează prin grija pe care i-o poartă!

Răcoarea grădinii în care au intrat le șterge fruntea de sudoare ca un prosop moale. Poteca lată cât pentru două persoane, cotește la dreapta într'un scorbis. Câteva trepte de piatră duc tot mai în întuneric. Printre frunzișul des al copacilor, lumina lămpioanelor de departe deabia se vede. E mai mult un violet ce nu se întâlnește des. Liniștea doarme ca o pasăre, trezită din când în când de vreun plănuitor.

— Ce te-a făcut să vii cu mine? o întreabă Amaru, oprindu-se din nou. Abandonase gândul de-a ajunge de îndată la cinematograful unde-l aștepta Ofelia. Poate că i-au venit și ci asiăzi musafiri, rude și n'a putut să-i părăsească, respectând obligațiunea luată. Se întâmplă de multe ori așa ceva...

— Vezi dumneata, cum să spun... se încurcă Maria, căutând să-și motiveze spontană adeziune la invitațiunea lui. Nu-i trăsise prin minte că asistentul are s'o întrebe acest lucru. Presupunerea că el a înțeles totul.

— Știu ce vrei să spui: că mă iubesti!... Nu este așa?... Spune drept că nu este așa. N'ai vrut să spui asta?

— Mă gândeam la filmul dela „Daryl”. E frumos. Aș fi vrut să-l văd și eu, schimbă medicina chestiunea.

— Ce întorsătură grozmică!... Te pricepi la trucuri bine de tot... Ha? Ce zici? îi sgudui asistentul brațul gol.

Ajunseră în alea principală care taie grădina în două părți egale, plină de lume, perechi necunoscute și bizare. Când ieși de la întuneric într'o pânză de lumină, și se pare că totul e nou.

Teofil se uită atent la Maria. Îi văzu chipul din profil rumen, rotund, nelfardat. Avea o mare repulsiune pentru femeile cari își tatuau obraji cu alifii ce le făceau oribile, mai ales pe cele frumoase.

Ofelia nu era așa de echilibrată în frumusețea ei, ca aceasta. O desobici-nuise de a-și mai îngroșa tenul cu farduri, cel puțin când se întâlneau. De multe ori a văzut-o în tramvai, roșie ca focul...

— Privește toate zețele acestea în sufletul cărora melodia sentimentelor oscilează după temperament, și-ai să crezi ce-ți spun, reluă asistentul. Toate, dar absolut toate, jinduiesc după doi sau mai mulți bărbați!... În fiecare din ele e un demon care le comandă să spună brașoave, să deslănțuie drame inspăimântătoare sau scandaluri grotești: toate se vor admirate, iubite, bănuite de mai mulți sărmani indivizi!...

Maria ascultă tăcută. Teofil îi prinsese brațul puternic și privea înainte.

— Examinează-o pe aceasta care vine din față!... Vezi cum nici n'o interesează vorbele lui?... Vezi? Și câte n'or fi ca ea!... Sunt așa de rare ființele cari să-și coordoneze în așa mod acțiunile și pasiunile, încât atunci când le găsești, poți spune ca și Columb că ai descoperit Indiile!... Eu cel puțin!...

Confesiunea aceasta o interesa în cel mai înalt grad pe Maria. Ca de pe o creangă plină de omătul florilor cădeau una câte una destăinuirile asistentului, cu parfumul, cu sbuciumul condensat în ele, cu convingeri proprii demne de luat în considerație. Maria nu avusese niciodată ocaziunea să audă pe cineva vorbindu-i atât de frumos, limpede și natural. Băieții pe cari îi cunoscuise o purtau prin mizeriile petrecerilor lor, făcându-și un merit din a-i spune că băuse mai mult decât altul, că se dusese acasă la ziua, că s'au bătut pentru o fată!...

Un cripit ca de vrabie trezită înainte de răsăritul soarelui îi umplea sufletul. Ar fi vrut să-i spună că nu se mai desparte de el, să-l roage să-i povestească mereu, să-și mărturisească iubirea. Iși ridică ochii. Figura lui Teofil Amaru avea o lumină ștersă care da trăsăturilor fine, puțin lungi, o armonie nouă. Maria zâmbi și lăsă capul în jos. O teamă altoită cu puterea unui sentiment în creștere ca o orchestră ce se apropie, îi încheia gura.

— Și eu la fel... spuse ea târziu. Teofil înclină din cap. Îi prinse mâna și îi mângâie degetele fine, moi, din cari radiau flăcări. Îndată, asistentul se gândi la Ofelia, la inelele care-i împodobeau toate degetele. Maria nu avea niciunul.

„Chestiune de gusturi” își zise în gând.

La capătul aleii se opriră. Priviră în urmă luminile și perechile cari păreau niște târătoare.

Teofil ar fi vrut să alle din gura Mariei, fata aceasta care-l ascultă cu un respect neșovăitor ca pe un părinte, ce anume cere de despre el. Nu toți oamenii sunt la fel. Unii își spun păreri, își susțin argumentele direct în fata celui cu care au conflictul, alții, din contră, înregistrează totul ca o placă de patefon și apoi reproduc în alte cercuri, criticând și omul și păreri. Nu este

vorbă că, a pretinde cuiva să-ți spună în față considerația ce ți-o dă, aprecierea de care te bucuri în prietenia sau ura lui, este un lucru foarte dificil. Totuși, lui Teofil Amaru i-ar face o mare plăcere, s'ar simți purificat sufletește, i-ar da un nou curaj, un nou îndemn la acțiune. Ofelia îi spusese că e un „cameleon”; dar Maria ce zicea?... — Ce crezi de păreri mele? o chestiona el târâgânat, cu un dublu înțeles.

Maria scoase un oftat prelung, își apăsă cu mâna dreaptă pieptul, se uită fix la Teofil, căutându-i ochii și zise: — Știu eu ce să zic?... ca o desarmată.

Lui Teofil nu-i conveni acest răspuns. Se aștepta ca Maria să se ridice mai sus ca el pe scara considerațiilor în acest domeniu, să-l ia de piept, să-l judece, să-i distrugă toate formulările, ca pe niște obiecte bune de aruncat la gunoi, mai ales că făcea și ea parte din aceeași categorie. Sau să-i amendeze afirmațiunile, aducând ceva nou, surprinzător de nou, la care el nu s'a gândit, pe care nu i'a descifrat!... Se ambiționa să-i smulgă un răspuns.

— Zi ceva! O părere... Oamenii fără păreri sunt ca păsările fără cripit, conchise Teofil.

— Ce mult aș vrea să fiu o pasăre!... — Îtă vorbă!... Spune, dom'le, n'auzi!...

Maria răsă sgomotos. Surescitarea lui Teofil îi da posibilitatea să-l cunoască mai bine.

— Hai să stăm, îl rugă ea, trăgându-l de mână.

În fața ochilor se întindea lacul ce se lărgea din ce în ce, cu cât înșurubai privirea în albastrimea întunericului. O adiere serafică — poem al unei imaginații aprinse — flutura aripile străvezii pe deasupra apei. Pomii își

(Urmare în pag. 4-a)

„Tensiune și temperatură”

(Urmare din pag. 1-a)

bianței: el se confruntă cu sine însuși, într'o oglindire tragică, și se consideră în realitate sa funciuar. De unde, extrema tensiune a vieții sale interioare și regimul de înaltă temperatură în care evoluează (sublinierea tr.).

Această literatură nouă este animată de un puternic spirit de creație. Nu este, probabil, în Europa o altă literatură care să tindă cu o egală pasiune, să se illustreze prin opere mari. Ambieție firească timereții, fără îndoială, dar și un elan al forțelor clocotitoare, care mărturisesc o prodigioasă voință de a trăi și o grijiă conștientă de a-și legitima dreptul la viață, prin revelația unui fond personal. Tocmai acestei patetice căutări se cuvine să-i fie atribuită principala originalitate a literaturii românești.

În acest chip și ton, analizează d. B. Munteanu voința de creație a „tinerii” generații, în cele 10 pagini ce i le închină. Iar ca încheiere scrie următoarele: „Înfinutul, cosmosul, iraționalul, realitățile secunde și toată simbolică vastă ce decurge de aici și din care literatura românească actuală consumă atât de mult (făit une și grande consommation), sunt nutrimente tari, ce trebuiesc folosite cu conștiința clară. Se face abuz de ele. Sublime clișee circulă cum pretutindeni, acceptate pe încredere. Semn de oboseală, acest automatism verbal trădează o anume nesinceritate în inspirație. Literatura românească de astăzi suferă un fel de orbire metafizică ce înlocuiește drumul directei sale comunicări cu realității vii. A învinge acest obstacol (cet engouement), pentruca, bogată cu experiența metafizică a cincisprezece ani, să regăsească izvoarele simple ale adevărului, constituie pentru literatura românească o nouă etapă de străbătut; aceasta este fără îndoială, menirea ei de mâine (pag. 311).

Pe marginea textului citat, vom încerca în viitorul număr, să arătăm în ce măsură considerațiile d-lui Munteanu par a fi favorabile sau nu, pentru cei la cari se referă.

— f. —

contră, când e vreun buștean, seamănă cu o sirenă care se oprește.

Păcăniurile motorului sunt rari, gata să moară. Atunci glasul pânzei nu se mai aude, semn că omul a retras lemnul, până când mașina se infierbântă din nou.

Asistentul universitar Teofil Amaru, mișcă aparatul. Zarva care pătrunde de afară îi imprăștie atenția, îl sustrage concentrării. Vaietul lung al ferestrăului îi gădila epiderma ca un duș rece, înfrigurându-l. Se scoală dela masă și vine la fereastră să vadă dacă mai sunt multe lemne de tăiat. Grămada nu se distinge bine prin întuneric. Becul pe care mecanicul l-a pus într'o prăjină, nu luminează până la stivă. Oamenii cari cară lemne, la lumina mahmură, sunt ca niște libărci. Se mișcă repede ca să prididească.

„Ce nesocotință!” își zice Amaru. „Noaptea se taie lemnele?” se întreabă

Despre caducitatea idealurilor artei

(Urmare din pag. 1-a)

recunoscute ca perfect valabile; ca urmare, efortul fiind diminuat, nici idealul nu mai poate fi atins.

Aplicând această lege creațiilor artistice, căpătăm explicația limpede a fenomenului expus în articolul precedent.

Creațiile artistice, atâta vreme cât sunt rezultatul unui efort prelungit și continuu, cresc în valoare. Idealul pentru ele nu este un exemplu. Putem spune chiar, că nu-l cunosc. Nu-și dau seama de el. Creațiunile sunt niște instrumente orbe în serviciul lui. Forma lui nebuloasă nu constituie decât o limită ca oricare alta. Numai atât. Oprele tind către el, dar nu știu în ce constă. Deaceia și progresul lor se intensifică. Fiecare creație este o nouă verigă adăugată trecutului, pentru cucerirea viitorului. Care viitor? Aceasta, numai istoria artelor o va putea spune, cu mulți ani mai târziu.

Când însă idealul a fost atins, efortul se istovește și el. Nu mai are orizont. Din tendință spre a dobândi o apropiere de un maximum se prefacă în imitare servilă a exemplelor din jur. Acestea strălucesc cu atâta putere, încât creațiile artistice sunt atrase inevitabil în orbita lor și renunță la orgoliul individualității, spre a le urma.

Tot ce se creiază nou cată a fi o imagine a ceea ce există. Idealul s'a deplasat. Dintr'un viitor îndepărtat, el înconjură acum nouile creații. Și artistului îi vine mult mai ușor să imite ceea ce vede, decât să cerceteze ce ar trebui să presimtă. De data aceasta fiecare creație este o verigă în jos dela ideal, fiindcă orice s'ar combina, idealul este unul, este modelul, iar celelalte, contrafăcări, imitații, imperfecțiuni. Dacă n'ar fi imperfecțiuni ar însemna că idealul n'a fost realizat și că se mai poate, pe aceeași bază, înfăptui un progres.

VICTOR POPESCU

CERNAUȚI-ORAȘUL TINEREȚII

(Urmare din n-rul trecut)

de IULIAN VESPER

De-alungul vremii această așezare a sporit domol, ca un om ce vrea să-și simtă bine pământul sub picioare și apoi să se aventureze în timp. A escaladat înălțimi, a coborât râpe, s'a ramificat prin văi, astfel că Cernăuții prezintă sub acest aspect, un admirabil exemplu de vitalitate a neamurilor ce-l locuiesc și care-i dau forța și violența de a pași mereu înainte. E un oraș la răscrucea a patru lumi. Patru rase își dispută în tăietate subteran: rasa mediteraneană, reprezentată prin români, rasa slavă prin ucraineni, — cei mai numeroși — cehoslovaci, polonezi, ruși; rasa germană, tip austriac și rasa semită, reprezentată printr-o proporție covârșitoare față

de celelalte națiuni.

Romanismul a luptat aici pentru a-și menține pozițiile și lupta a fost dusă de tineri, mereu de tineri.

De aceea, în istoria luptelor sale, Cernăuții păstrează numai efigii tinerești. Tânăr, M. Eminescu, elev și bibliotecar, descifrând cronici și letopisești în cămăruța cu vrafuri de tomuri prăfuite; tânăr a fost Ciprian Porumbescu, care în 1877 e aruncat în beciu, împreună cu tovarășii săi, pentru vina de a fi aderat printr-o telegramă la comemorarea a 100 ani dela asasinarea Domnului Moldovei Grigorie Ghica (Octombrie 1777) ce avea loc la Iași, cu care prilej, alt tânăr bucovinean, poetul Dimitrie Pe-

trino, rostea o filipică de mare răsunet, la adresa stăpânirii streine din Bucovina.

Teodor Robeanu, marele poet bucovinean a scris în tinerețe, la Cernăuți, cele mai inspirate poezii.

Tot la Cernăuți, în 1904 se puneau temelile valoroasei reviste „Junimea Literară” redactată de un grup de tineri.

Din cenușa anilor, studențimea a fost aceea care purta flacăra faptei creatoare și a dragostei de neam, neclintită. Când la căpătâiu studențimea cernăuțeană avea temnița lui Ciprian Porumbescu, drumul ei nu putea fi schimbat. Grupată în cinci mari familii — so-

cietăți studențești — Junimea, Arboaroasa, Dacia, Moldova și Bucovina — fie care cu tradițiile și luptele sale pentru menținerea conștiinței naționale, înainte de războiu, studențimea ieșea din Universitate cu o disciplină în plus: dragostea de neam, conștiința demnității de român.

Din acest sever laborator au ieșit figurile morale ale Bucovinei: Prof. I. Nistor, Traian Brăileanu, dr. Aurel Moraru, pâr. dr. Puul, prof. T. Zub, etc.

Et in Arcadia ego. Și eu am fost student la Cernăuți. Imi amintesc cu drag de președintele societății „Junimea”, bădița Laur Gârbu și nu mi se va șterge vreodată din minte atmosfera de tinerețe și voie bună din saloanele societății din Palatul Național. Asta acum 10 ani. Tradițiile însă nu se sfarmă; alt tineret, poate mai entuziast, ne-a luat locul.

O datorie a fuesului (primul grad, înainte de a fi primit în Societate) era să-și asculte bădița (studentul mai vechiu, pe care novicele și-l alegea mentor) și să-i dovedească puterea de rezistență la căutură. Firește, bădița era cel ce plătea și care-și făcea o onoare din asta.

Trai dulce studențesc din Cernăuți! Voi toți câți v'ați petrecut și vă petreceți frumoșii ani ai studenției la Cernăuți; voi cei din „Junimea” mândri de tineretul vostru și nu mai puțin de prezentul vostru; voi cei din „Arboaroasa”

e una din cele mai frumoase grădini din țară. Cu muzică militară și tineret „făcând promenadă” mai ales Dumini-cile după amiază. Pe sub teii și platanii seculari mulțimile curg în valuri „se distrează” ascultând acordurile largi ale unor valsuri vienez.

Studenții, din toate societățile, cari nu-și pierd vremea cu dragostea, ori poate tocmai pentru asta, în zile de sărbătoare aranjează prin sate sau orașe șezători studențești așa de cunoscute.

Conferențiarul sunt studenții bădiți sau președinți ai societăților. Balurile sfârșesc ziua cu o horă mare, în însuflețirea generală.

— Am dansat cu'n student frumos, cu mustața subțire și părul ca pana corbului, oftează două luni, până-și ia bacalaureatul, duduia Constanța, elevă în a șaptea.

— Toată noaptea m'a curtat președintele, suspină mereu fata preotului „domnișoară de casă”, făcându-și planuri „cum să-l revadă”.

DESTIN ȘI LEGENDA

Și totuși Cernăuții e un oraș peste care desnădejdiile s'au imobilizat. Poate nu-i decât un reflex al vitalității, al necesei lui desfrânării de viață. Poate-i un blestem încremenit în stihile sale primordiale. Sau e strigătul din urmă al hatmanilor și pârcașilor îngroziți de vânturile de moarte ce-i cuprindeau.

Dar desnădejdiile cernăuțene sunt atât de adânci, atât de elementare. Parcă ar pluti uneori o presiune de rău, de ceva iremediabil pierdut. Și în acel moment grădini, clădirile, Prutul, copiii, toate își apar într'un fumuriu funebru, nuanță a nenorocirii, asistând propriile negre procesiuni.

Înălțimile nu cunosc salvări. În fața imensităților cerești nu e loc de refugiu. Astfel se întâmplă că zierele anunță o epidemie de sinucideri la Cernăuți. Fie din dragoste, fie din mizerie, fie din pură inconștiență, fie dintr'o plictiseală, sinuciderile se țin lanț și ingerul morții transportă cortegiile de suflete eliberate.

Dar și înfruntările vieții vin proaspete, fremătătoare. Profiluri semețe, chipuri de adolescenți sportivi, împletesc destinul și proiectează în legendă virtuțile fortifiante ale acestui oraș.

— Și totuși, vom trage chenar voevodal, vom iscăli noi polița de viitor a Cernăuților, pe care nu l-au putut cuceri nici banul semit, nici morbidezza slavă, nici tenacitatea teutonă. II va cuceri spiritualitatea moldavă, miresmele mormintelor domnești.

— Spiritul e renunțare, asceză. Cum veți înfăptui asta? Spiritul influențează, nu cucerește. Cum veți influența adâncurile?

Am înțeles că pentru Cernăuți, oraș violent, vital, crescând subteran din secole, cu aluviuni inevitabile, spiritualitatea românească era la fel necesară ca și morbidezza slavă, ca și tenacitatea teutonă. Dar gândul românesc trebuia să aibă el inițiativa, să rămână mereu creator în această cetate.

Simțeam din străfunduri că lupta se angajase de mult și numai pe această cale se putea câștiga o victorie categorică. Și oricare ar fi fost rezultatul, nu eram noi cei cari să dăm îndărăt.

Cernăuții se proiectează pe fundal de legendă.

Sensibilități românești s'au adâncit și vibrează în unison.

Energii rurale alimentează temelile fie prin mărețul cămin de ucenici „Dr. Ion I. Nistor” fie prin societatea „Mereserșul Român” condusă de dr. Aurel Moraru, și se stratifică într-o dărză clasă mijlocie românească.

— Temeliile s'au pus, izvoarele au făsnit; ar mai fi de scos mîlul și apa tulbură, ar putea scrie cronicarul vremii de azi, și privind faptele sufletului românesc din această cetate, — îndrăznețe, cutezătoare, — talmăcind în linii de piatră și arbecului de gînd profilul strălucitor al viitorului, nu se poate să nu ia peana din nou și să însemne: Cernăuții gîndesc românește. Cerul de nord e senin.

MICROSCOPUL

(Urmare din pag. 3-a)

spălau pletele în undele liniștite. Luna se ospăta pe frunza unui nufăr. O barcă trecu lin ca o pasăre în scrutarea necunoscutului.

— Imi spui sau nu? se încăpățîna Teofil stînd.

— Cătă cheltuieli de frumusețe întănești în fiecare colț de natură!

— Nu asta!, făcu oarecum desgustat asistentul.

— Da, nu asta! Indiscutabil că nu asta! Vezi, oricât am vrea noi să vă facem să ne înțelegeți, să vă educăm în această direcție, ne este imposibil. Pentru că mi se pare ceva adevărat, însă de-o ciudățenie izbitoră: nu suntem sinceri nici cu noi înșine... E părerea mea... Citește o carte, un roman scris de o femeie și ai să vezi că niciodată nu spune tot, nu ajunge până la capăt, tocmai din lipsa sincerității... Alături-i pe Tolstoi sau pe Gib Mihăescu și vei observa prăpastia diferenții.

— Ce vrei să spui?

— ...Intenția nudă, nefnrorzonată, conduce dela un capăt la altul al operei și deci al vieții eroilor lor... Vino dincoace și vezi uneltrile, intenția falsă, deghizată, niciodată realitatea faptului... Ți-am spus; sunt păreri personale... Spunea cineva, că femeia când spune adevărul, minte, iar când minte, spune cel mai mare adevăr!...

Nu ți se pare că acest joc de cuvinte soluționează cât mai complet problema?...

— Atunci, însemnează că nu trebuie să credem nimic din ce ne spuneți voi? zămbi larg Teofil, strângînd-o ca pe-o păpușă...

— Tocmai aci e marele secret; n'ar trebui. Însă noi am fost create ca să fim crezute, ca să înlănzim, ca să mințim viața!...

— Bravo!..! Așa da!..!

Teofil îi cuprinse încet capul cu mâinile amândouă și o sărută. Fata se lipi de el, ghemuindu-se ca un pui de rîndunică sub aripile ocrotitoare.

— Ce-ai făcut? se revoltă ea ca trezită din letargie, voind să pară supărată. Glasul o trădă.

— Nimic! spuse apăsător Teofil.

Un răs ruginit îi făcu să-și întoarcă ochii pe poteca pe care veneau două domnișoare. Lui Teofil îi îngheță inima. „Ce-ar fi să fie Ofelia?” se întrebă fulgerător, asociind în minte scene din trecut. Căută însă să pară liniștit.

Maria nici nu înălță capul, cu toată vorba hazlie a trecătoarelor. Două necunoscute. Așteaptă și ele pe cineva.

Tăcerea puse stăpînire apăsătoare, nezdruncată, pe poteca desțepată de cele două gălăgioase.

„Trebuie să se reîntoarcă”, se minți Teofil. Noaptea aceasta te îndeamnă la așteptare, iar suspinul nu capătă înțeles unei rețineri a răzbinării, ci o colaborare intimă, de efect, la armonia liniștei ce domnește în împrejurimi. De ce se întălesc amănții, de obicei, în nopțile acestea clare, cu pulbere de culori închise fixată pe frunze, pe ape, în cer? se întreba Teofil. „Care e legătura între noapte și iubire”?

Teofil căzu pe gânduri. Avu impresia înrădăcinată în suflet că e singur. Lăsă capul greu în palmă și privi înainte. Nenumărate întrebări îi roiau în creier ca albinele în știubeu. Se simțea oarecum descompletat, lipsindu-i ceva, fără să știe ce. Memoria îi funcționa perfect, aducându-i pe talerul amintirii evenimente consumate fulgerător ca un fir de fosfor, a căror lumină l-a impresionat profund tocmai prin durata ior scurtă. Nu se poate lămuri cum l-au pasionat întotdeauna, exclusiv, lucrurile mărunte, lipsite de importanța aflată, sacrificându-le pe cele de dimensiuni, cu o poftă nesățioasă. Ce curios!...

Deodată se trezi din chinurile dure-rose, ascuțite ale acestor adevăruri și, prinzînd mîna Mariei, înmărmurită și torturată și ea de mari neînțeleșuri, îi arătă:

— Vezi, Maria!... vezi colo, sub frunza ceea?...

— Unde? tresări ca dintr'un somn greu, survenit în urma unui narcotic, Maria.

— Frunza ceea lată... Vezi? întrebă cu glasul turburat, plin de sunete grave.

Teofil se încruntă. Lasă sprincenele stufoase, negre, le ridică într-o mișcare repetată și căută atent cu ochii. Nu se

înșală. Are vederea destul de bună. E încă tânăr...

— Nu văd nimic!... Ce să văd?... și Maria începu să rădă. Un răs biciuitor ca un sfîrc de ficiușcă aplicat pe obraji.

Teofil întepeni într-o poziție de epileptic. Cu capul plecat într-o parte, frînt sub greutatea loviturilor unui dușman sanguin. Ochii i se făcură mari, exagerat de mari, ca niște pahare colorate. Din ei se smulgeau lumini șterse ca răspândite de un far stropit cu noroi. Ii închise. Femeea era acolo, albă, din ce în ce mai albă, ca argintul, ca porțelanul... Numai el o vede... Maria nu zărește nimic...

— Ți se pare... Cum să fie o femeie în apă? Nu-ți închipui enormitatea... Ce, mai trăim în epoca minunilor?

— Asta e Ofelia!... Precis e Ofelia!... isbucni ca o fântână arzeană, asistentul. Fruntea ei înălță... ochii, părul... Vezi?... Jur că e Ofelia!...

Maria nu știu ce să mai creadă. Asistentul are accese?! Așa sunt oameni prea învățați. Li se năzare câte ceva, din senin, și apoi susțin ca niște naivi viziunile acestea născute, indiscutabil, din sforțările lor cerebrale...

O mîlă maternă o cuprinse. Compătimirea desăfăcută de orice convenționalism o apropia mai mult de sbuciumele lui Teofil. Muncește mult, desigur. Viața profesională, delegațiile cari i se dau pentru a reprezenta țara în străinătate, cărțile pe care le scrie îi cer sforțări grozave. Mariei îi veni să plîngă.

Aducându-și aminte de ceva, Teofil, dintr'o săritură, fu în picioare.

— A, da!... pronunță el apăsător, satisfăcut, totuși morocănos, rezemîndu-și capul în deget.

— Ce-ai uitat? se sculă și Maria amezită de întorsătura aceasta extraordinară, sterilă.

— Microscopul.

— Care microscop?... Ce microscop? întrebă ea aprinsă, săcăită tot mai mult de neliniște.

Teofil se apropie de ea cu un aer de curtezan încercat. Intinse mîinile lungi ca niște crengi strâmbe și o cuprinse de după mijloc. Maria își lăsă capul pe pieptul lui. Un suspin adănc, dureros, scos din cele mai sincere compătimiri îi șueră printre buze.

— Trebuie să te părăsesc... repede... e târziu. Am acasă de făcut analiza sîngelui unei fete. Bolnavă de mult timp, crede că se mai poate face bine... Nu știu. Măine dimineață la 4 vine după rezultat... Vrea să plece la aer... O viață nu se poate stinge din cauza noastră...

— O fi aceea pe care-ai văzut-o în apă, interveni Maria stîns, ca șușotul unui frunziș des.

Teofil se reținu. Se întepeni în picioare, o strănse din nou la piept, îi privi ochi plîși, apoi fără nicio vorbă, se pierdu în întunerecul de pe alee...

Individul se opri sub felinar să-și răsucescă o țigare. Se rezimă de stîlpul care se mișcă, ușurându-se parcă de-o povară. Ii scăpă foia dintr-degetele groase de safohar, făcu un viraj scurt și căzu la un pas de el. Omul se plecă s'o ridice moțîindu-se ca o babă când execută o mătanie. Strănută. Alcoolul îi veni pe nas. Trase un fluer prelung și reușind să deslipească

foița de lespede de bazalt, se sprijini din nou de felinar...

Lumina care-l îmbracă are o culoare violetă. Trăsăturile prelungi ale feții, chinute de oboseală și visuri, în joc intermitent al fasciolelor de lumină, îl fac hidos. Umbra întinsă pe trotuar, ca o pată de cerneală pe o coală, se balansează ca o creangă. Cu fiecare mișcare pe care neliniștea omului o răsucesce în aer, umbra se lungeste sau se scurtează.

Teofil merge încet, absent, preocupat de despărțirea bruscă din grădină. Parcă nu-i vine să creadă că s'a întâmplat în realitate; recapitularea e banală dar dureroasă. Ii simte zîmbul dracului în creier și în suflet, deodată. Maria poate îl iubește. Sinceritatea e o bijuterie; puțini pot s'o poarte în așa fel ca irizările ei de lumină să nu fie umbrite... Maria a fost sinceră...

— Dă-mi un foc! se desprinde omul de lângă felinar, înaintînd spre Teofil, clătîndu-se... Mi-am uitat chibriturile pe masă, motivează el.

Teofil scoase bricheta. Încercă să scape. Nu luă foc. Omul scuipă printre dinți câteva fire de tutun pe care le-a ros până acum.

— Nare benzină... se scuză Teofil. — Dă-o încoace! și i-o trase cu forța din mîna. O fac eu să meargă și fără benzină... cu scuipat...

Asistentul zămbește. Se uită la dungile adânci cari brăzdează obraji scorfăciți ai omului beat și-i vine în minte un tablou. Oare pictorul nu avusese ca model tocmai pe omul din fața lui? Prea era mare asemănarea!...

Intr'adevăr, omul reuși să aprindă. Desfăcu bricheta. Treaba lui. Pe Teofil nu-l interesa cătuși de puțin. Ii intriga numai faptul că bețivul își freca mîinile cu maximă satisfacție, trăgînd cu nesășiul fumul în piept. Nu se pierdea în aerul rece nicio suviță, consumându-se tot în plămîni dilatați ai muncitorului.

— Na-ți-o!... Ești un băiat! Nu vrei o femeie? trase ștregărește cu ochiul omul, retrăgîndu-se cățiva pași înapoi ca să se rezimeze de felinar.

Teofil se uită la el năuc. Și pentru că nu scoase nici o vorbă, necunoscutul se simți dator să completeze cu o recomandatie însoțită de plescăit de limbă.

— O fată, mamă, mamă!... Bomboană!... Greta Garbo!...

— Ce spui, frate?... Chiar ea!

— Mie-mi spui!... o cunosc eu... Stă la madam Bercu. Precis nu te refuză... Mai ales că merg și eu...

— Ai trecere... Vă cunoașteți?...

Omul observînd că e luat în bătea de joc, conțeni. Desfăcu tabachera, muie degetele pe limbă și își împletii altă țigare, imbiind pe Teofil să se servească. Bricheta luă foc dintr'odată. Omul zămbi, vărîndu-i-o sub nas asistentului.

Lui Teofil i se făcu scîrbă totală. Duhoarea îi ustură nările. Prăjina care sta lângă felinar, seamănă mai mult a cadavru decât a om. Ochii i se mîriseră în orbite și căpătaseră o lumină lucie, ca de plumb tăiat. Umerii obrajilor, ca niște vinete crescute pe oase mari. Când pune țigarea în gură să soarbă fumul tare al tutunului, parcă e un cap de mort cu lumânarea pe frunte. Da. Mai ales rostogolirea ochilor, ca niște mormoloci în noroiul fin al unei gropițe, îi dă înfățișarea unui miner...

Iși adună toate forțele. Vru să scîrșnească și să se repeadă la slufenia lungă care-l privește fix.

Sergentul din post flueră scurt, înflorător.

Teofil se scutură. Nu voia sub niciun motiv să mai aibă o nouă discuție. Bețivul lăsase capul în jos, într-o parte. Ii curgeau balele.

Teofil o luă la fugă. Sergentul flueră de trei ori. O mașină trecu fășînd. Se uită în urmă. Omul nu se mișcase de acolo. Totuși, umbra lui e alături... Ceața deasă îi acoperea vederea. Alunecă și-și rupse pantalonul... O mână viguroasă îi ajută să se ridice. Teofil îi mulțumi și plecă tot în fugă. Nu se gîndea la nimic...

Intră în cameră odată cu zorile. Microscopul era răsturnat pe masă, iar pisica se uita în oglindă, mîngăindu-și urechile cu labele...

CONST. ENE

Ciprian Porumbescu

purtînd cu mare demnitate costumul național, robuști fii ai satelor; voi din „Dacia”, care n'aveți mîndrie mai mare, decât opera înaintașilor, zeloși întemeietori de cooperative și biblioteci cu cărți românești, prin atatea sate bucovinene, înfînțatori ai arcașilor în vremuri grele pentru românism, voi trebuie să vă simțiți fericiți că duceți drumul strălucit al unei glorioase tradiții, că prin voi se desăvârșește ceea ce alții au visat numai.

Demnitate, spirit de corp, elan, aceste embleme vor trebui să lucescă cu aceeași splendoare pe piepturile voastre tinere, cum au lucit pe pieptul bădiței Ciprian Porumbescu și a camarazilor săi, în 1877.

O altă frumusețe a vieții studențești din Cernăuți, e dragostea studențească. Cred că nicăeri n'au evoluat iubiri mai pure, nicăeri luminozitățile cerești n'au suras mai iertător ca perechilor de îndrăgostiți — o, această dragoste din înțaiia studenție — abandonată visului pe tainicile cărări ale parcului Dominic. Câți n'au contemplat, serafic îmbrățișați, negurile albastrii de pe dealul Țețina, ascultînd în asfințit de soare clinchetul turmelor coborînd pe Caliceanca. Câte idealuri făurite în doi, sub ramuri de cetină, nu s'au destrămat la aspra atingere cu realitatea.

Schillerpark — unde lumea de condiție mijlocie își face cu regularitate siesta, prezintă doar un obiectiv incidental, îndrăgostiților.

Grădina Publică — pe unde-i plăcea să se plimbe lui Alecsandri, în 1848 —

RECULEGERE

Singur cu gândul, în liniștea serii
Pășesc pe drumuri fără de liman;
Rechem tovarăș glasul durerii,
Slugă credincioasă-a vieții de orfan.

Ii șoptesc în taină a sorții menire;
L'îndrept cu pașii spre sfînta cetate, cu gratii de fer,
Unde umbra pletoaselor sălcii
Mădițe din omenire,
Stău reci sub glie, cu ochii'n spre cer.

L'întreb de nu cumva și lui i-e scris,
Odată și odată, prin poarta poleiță,
În dîngate de clopot, în sicriul închis,
Să-l ducă fără de voce mulțimea grăbită,
Pe alte tărîmuri, dincolo de-abis.

ION HAMBAȘLANU

PAGINI DESPRE AMALFI

de ALEXANDRU MARCU

Ajunși la Napoli, unde te-ai dus a-nume pentru marea, pentru soarele de acolo. Te-a împresurat cea mai exuberantă furnicăre de oameni, în unul din cele mai aglomerate orașe ale Europei. Te-ai pierdut, seara, de-alungul marilor bulevarde, numai vitrine cu lumini multicolore, te-ai lăsat tras de mână de vânzători ambulanti, pe la colțuri, te-ai oprit, între două uliți, să surprinzi vesela marinarilor, în cărciuma care nu poate fi decât a lor; și apoi, dincolo de Porta Capena, ai întrezărit peste apele golfului, linia Vezuviului, prelungită în colonada de fum, amestecată cu un nor, în trecere. Și te-ai dus departe, pe cea mai vastă și elegantă promenadă din câte-ai străbătut vreodată în visele tale de orașe fastuoase, în care să umbli în voia capriciilor; te-ai dus dela Santa Lucia până spre Posilippo.

A doua zi și-ai confruntat cultura și știința despre trecut, cu toate că poți vedea în Muzeul Național, pregătindu-te pentru Herculani și Pompei.

Ba ai pornit-o cu vaporul spre Capri; și apoi, copleșit de căldura care te împresoară, fermecat de priveliștea locului, cu gândurile luate de valul în care te surprinzi privind, tu, omul grav de totdeauna, simți, iată, nevoia să găsești acolo, în golful Neapolului, un loc, un colț, ca să știi că este cu puțință liniștea sufletească pe pământ.

Dacă nu alegi intru aceasta Sorrento, să te duci mai departe, dincolo de Capri, între munți și marea albastră, spre locurile alese de Atici pentru templul lor cel mai frumos, înainte de Salerno, în baia mare unde și-au scădat scmezeii sirenele, la Amalfi de sub Ravello.

Să stai acolo o lună, sus, la Capucini, ori la hotelul mai modest, „Albergo Riviera” sau „Albergo della Luna”, lângă oada în care-a scris Wagner unele din cele mai inspirate pagini ale Tristeanului său; cu întinderea mării senine în față; cu grădinile de portocali pe coasta muntelui sub care și-e săpată casa; cu portul cel mic de jos, bun numai pentru bărci pescărești și bărci de plimbare cu pânza albă, pentru năvoadele întinse la uscat. Târgul se ridică sus, în culmea muntelui abrupt. Casele par ținute în stâncă de rădăcinile pomilor și ale viței, care și leagănă rodul pe coardele îndoitite, în lumina ferestrei, deschisă către mare. Urci acolo pe strădele medievale, scobite în malul stâncos dela un capăt la altul al târgului, în serpentină grea.

Locului i-ar ajunge farmușeja. Nu-i lipsește totuși farmecul trecutului îndepărtat, precum nu-i lipsește monumentele de artă.

Intr'adevăr: Iată, colo, sus, în culmea cel mai arătos dintre acestea. Mănăstirea Capucinelor, ajunsă astăzi vestit hotel, până la care sunt purtate simandicoasele persoane ale clienților în leștică, pe spinarea viguroșilor munteni din partea locului: cum vor fi urcat acolo, pe vremuri numai stăreții și vlădicii, sau seniorii veniți să facă o juruință la sanctuar. Azi, terasa Capucinelor mișună de pictori de toată mână, din toată lumea, veniți să întineze pânza lor cu lumina din golful cu sirene.

Pentru așezarea ei excepțională în acest proverbial colț de Raiu, mănăstirea, datând din primii ani ai celui de-al XIII-lea veac, a fost sfințită de împăratul Frederic II drept Capelă Palatină, asemenea celei vestite din capitala sa Palermo. Au trecut însă anii peste evlavia împăraților și a călugărilor. Astăzi, sub pergola dinspre mare, asemeni moșului dela Capri, a mai rămas, pentru pictorii romanțioși, sau pentru amatorii fotografi, un biet călugăr capucin, cu barba albă.

Mai sus, pe culme, auto-strada, șoseaua nouă cu autocare de lux. Și apoi, stâncile goale, intrerupte de amfiteatru verde al livezilor de portocali. Departe, dintre stânci, casele unor alte sate, între măslini și roșcovi, cu ulițele desnodate în serpentine, până jos, la apa mării.

Din loc în loc, pe culme, ruine de castele și cetăți. Și sate de pescari: Vettica, Praiano. Conca, cu cimitirul ei nemaivăzut: un turn, în care se coboară sicriile cu funia, unul peste altul.

În mijloc, Amalfi, târg medieval, de negustori corăbieri, în coasta marelui „târg nou”, Neapole, de peste munte. Case între grădini mici, răsădite pe terase cu pământul cărat în spate, cu coșul, cu malul împietit în nuele. Printre case, stânci. Printre ele, apele unui torrent din fundul Văii Morilor, cu apa de izvor al Cerbilor. În față, cât cuprinde ochiul, marea. Marea spre care-au tins de când lumea acești corăbieri.

Peste casele în trepte, clopotnițe de bisericuțe vechi de piatră și, sclipind la soare, turlele smălțuite din nou ale vestitului Dom.

Amalfi. Nume ce s'ar fi tras dela nimfa cu același nume, iubita lui Hercule, îngrecată între flori, între aceste stânci, în acest colț de mare.

Târg întemeiat pe vremea împăratului Constantin, de niște Romani care-o porniseră către Bosfor și care, opriri de furtună, au făcut popas aici. Le-a fost de-ajuns, ca să nu plece mai departe, în căutarea unui loc mai bun. Peste noua cetate s'au abătut curând barbarii și, mai ales, Grecii bizantini, care-au și lăsat, până azi, atmosfera de Orient, locului. De altfel, la un moment dat, Amalfi ajunsă republică, cu Dogii ei, ținea de Constantinopol. — întâmplările prin care-a trecut asemănându-se mult cu ale Veneției. De fapt, amândouă au fost vestite cetăți de negustori — corăbieri, asemeni cu Genova sau Pisa. Corăbierii amalfitani, către al X-lea veac, erau vestiți pe toate mările. Numai de ei mai aveau frică Saracini și Corsarii, spaima Italiei pe atunci. Doar prădaseră într'un rând și Roma! De aci marea înflorire a cetății Amalfi, către anii 900—1000. Înflorire stăjenită în parte de venirea Normanzi. Or din Franța lor, în parte de rivalitatea cu pisani, de pe urma cărora cetatea s'a ales cu atari prădăciuni, de nu s'a mai ridicat până azi la ce-a fost pe vremuri. Moravuri medievale: un oraș aproape nimic, prin năvala și prădăciunile de câteva zile ale dușmanului. Ba într'un rând, prin al XV-lea veac, ajuns feud, Amalfi, atâta decăzuse, încât a fost vândut la meaz pentru datoriile seniorului. De aceea a rămas astăzi cimitir al înfloririi de care vorbesc cronicile, pe vremea când nu era

Veacul de mijloc. De aceea, la Ierusalim, cu banii lor, pe lângă o biserică, întemeiaseră un ospiciu, de unde avea să se tragă ordinul cavaleresc al Ioaniților, atâta de însemnat pentru istoricul faimoselor Cruciade. Evlavioși, înstăriți, strângători de bogății și opere de artă prin Orientul pe care-l colindau, acești corăbieri amalfitani au mai avut un noroc: să dea la Constantinopol peste textul celebrilor *Pandectae* ale lui Justinian, furate apoi de prădătorii pisani, dela care le-au furat apoi florentinii, spre a le păstra până azi în Biblioteca Laurentiană. Oamenii de legi să ia aminte: acestor amalfitani li se datorește nu numai scăparea dela nimicirea sigură, în Orientul tuturor calamităților de după 1453, a celebrilor legiuri romane, dar și bazele Dreptului comercial maritim, puse de juristii acestor negustori, din cele mai vechi timpuri medievale. După cum tot lor le atribue tradiția necontestată, meritul de a fi perfecționat busola, minunata unealtă care-avea să ducă, nu mult mai târziu, la schimbarea istoriei lumii, prin descoperirea celor două Americi.

Dejănătoria trecutului în orice târg italian, este indecște Catedrala. Târg, așa dar, treptele din fața Domului din Amalfi. Și, decepționat, îl găsești cu totul nou, refăcut acum un veac, însă aidoma celui vechi. Pe acesta și-l închipui, cu totul bizantin, după resturile din Chiostro, după mozaicurile și sculpturile dela Ravello din apropiere. După clopotnița veche de sub munte, cu bucele de sus smălțuite ca minaretele din Cairo, încolțite ca faldurile unui turban. Clopotul, același, bate și azi, ca pe vremurile de bejenie când dădeau Turcii. Porțile au fost făcute chiar la Tarigrad, aduse de un neguțator amalfitan de acolo, în semn de juruită: ciocănite toate în argint.

De mult, când oamenii credeau în Dumnezeu, aduceau porți de argint pentru biserica lor, de peste țări și mări. Sau doborau stâlpii de piatră din jurul templului dela Paestum și-i trăgeau cu funiile, ca să împrejmuiască Il Chiostro del Paradiso în Catedrala din Amalfi.

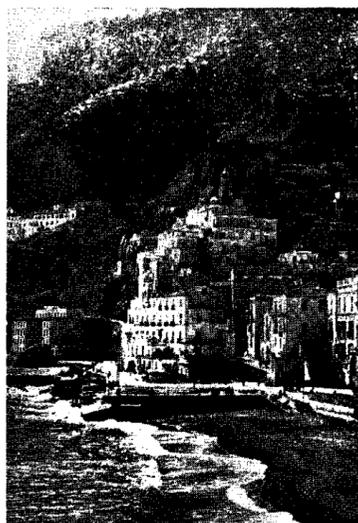
Pe atunci, se ridicaseră în partea locului douăzeci de mănăstiri.

Azi, cele mai încăpătoare din ele, am spus, sunt hoteluri. Sus, Capucini.

„...Portul cel mic de jos, bun numai pentru bărci pescărești și bărci de plimbare cu pânza albă”.

Jos, în cotul golfului, într'o mănăstire franciscană, unde mi-a fost dat să talmăcesc pentru cititorii mei, într'o vară, *Viața lui Isus*, povestită de Giovanni Papini, e astăzi *Pensione Riviera*; mai

„Târgul se ridică sus, în culmea muntelui abrupt”.

incolo, *Albergo Luna*, unde a scris Ibsen (în 1879) *Casa cu Păpuși*. Iar pentru că e vorba de literatură, aici, la Amalfi, s'a născut povestea Ioanei de Aragona, ducesă de Amalfi, omorâtă pentru că, fiind văduvă la 20 de ani, s'a măritat cu majordomul. Și de aici piesa lui Lope de Vega *El mayordomo de la Duquesa*. Scena, firește, s'ar fi petrecut într'un turn de cetate, căzut în ruină! Multe poezii ale romanticului Longfellow au descris apoi locul.

Evocări istorice, legende, poezia trecutului. Liniște între aceste grădini cu soare, vara și iarna.

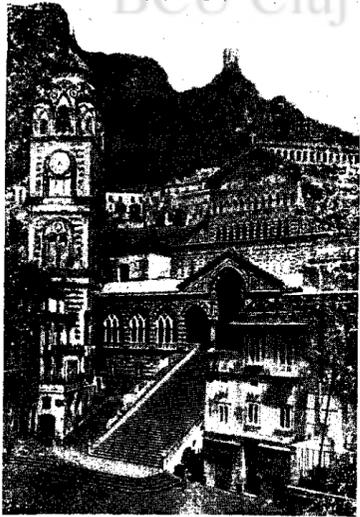
Marea cea mai placidă și colorată dintre mările pământului. Colț de Raiu. Așa cred locul acesta, când mă duc pe mare cu Antonio, cu vela albă, în largul mării, spre Grotta Ingerului.

El însă nu e de părerea mea. Personal, Antonio, are numai necazuri: străini puțini, armata nefăcută, un frate nu poate să mai plece, emigrant, în America. Unde mai pui că muntele s'a surpat anul trecut peste livada părintească cu portocali, iar astă primăvară, ca și cum n'ar fi fost de ajuns, puhoaietele au venit mari, când s'a topit zăpada, și nu s'au mai oprit până în mare.

„*Altroche Paradiso, caro signore!*”
Nici la Amalfi?

CALICUL

de VUCOL DORNA

„Catedrala... dejănătoria trecutului”.

port mai vestit ca Amalfi, în tot Răsăritul: cu zărâii ale ei la Roma, cu schelele, ca Cetatea Albă a genovezilor, la Tarigrad, în Egipt, pe coastele Dalmației, până la Bagdad și Ierusalim, până unde și întindea rosturile această cetate marină, nu mai puțin vestită, la un moment dat, decât Veneția. Negustorii amalfitani, pe cât de evlavioși: cum le stătea bine oamenilor în

Soborul clopotelor a terminat liturghia; vâile s'au umplut de rugă... Pădurea și-a adunat copacii în sfântă tăcere... Stranle cerului s'au golit de nouri. În biserica firii, peste care s'a lăsat negura fumului de tămâie și smirnă, s'a aprins o singură candelă: luceafărul.

Din templul nevăzut pacea coboară în svon de innoptat, pe aripi de liniști, în mănăstire.

Umbre negre, ici și colo, pătează lumina decolorată a incintei: călugării ce robotesc înainte de a trece la pravila nopții. Opaite lucesc în geamuri minuscule, țesând dantelă subțire de lumini și umbre în curtea mănăstirii. Rând pe rând ușile s'au închis: capace grele peste ochi de lumină, în tăcerea negrăitoare a nopții...

În chilii și'n suflete, rugăciunile murmurate, ca apele unui isvor din munte, cad pe altarul credinței.

Noaptea își cerne domol fulgii întunericului, acoperind biserica, chiliile, văi și munți. Cădelniți nevăzute împrăștie miresme culese din palmele florilor...

Copacii prind șoaptă, treziți de un chiot prelung prins din hăuri, plâns de cucuvae, prevestitor de moarte...

Murmur de frunze... săsături de dezaprobare. Tăcere din nou... zăbranicul rupt pentru o clipă își întinde iarăși pânza fumurie...

De după munte, luna își arată fața, apoi lunecă spre biserică, mirată de atâta tăcere...

Se oprește o clipă în creștetul crucii, luminând ca'n sfântă Inviere, întunericul din cuprinsul mănăstirii... Speriată de atâtea focuri aprinse în ferestre de razele ei, aleargă grăbită peste vârful brazilor, să surprindă în somn, visele veșterților...

Lumina s'agață între crengi, semănând boabe de aur — jucării, — licuriciilor ascunși în potirul florilor adormite...

În vale pârâul cântă duios o poveste scrisă din lacrimi și sânge...

În balconul stăreții, părintele Vichentie și cu mine, înfrățiți de această noapte, împletim în tăcere gândurile ce au făcut cruce în crugul vremii, cu sufletele și au pornit să iscodească semnele credinței...

Vorba lui domoală, înceată, spusă ritmic ca și cum ar fi cetit în paginile vechi ale ceaslovului, se îngână în noaptea cu plânsul vântului trezit de murmurul rugăciunilor.

Vremea toarce din caerul nopții, în timp ce părintele Vichentie îmi zugrăvește în culori vii, figuri de călugări ce acum dorm privegheați de lacrimile candelor la căpătâi. În sufletul părintelui pot ceti ca într'o cronică vie, faptele ctitorilor voivozi ai mănăstirii.

Trec în noapte cohorte întregi de călugări ce dorm liniștiți în jurul bisericii: falfăiri de aripi negre ce îngrozesc inima...

Intr'un târziu, părintele, obosit își lasă capul în mâini — în jurul lui plută duh de sfințenie...

Noaptea merge pe drumul ei hotărât, calea robilor strălucește de mulțimea stelilor ce o înconjoară...

Deodată, canavaua tăcerii fu ruptă... în noapte un dangăt subțire, strident, plângător... Calicul... Clopotul bolniței lovea în noapte, împrăștiind în întune-

ric un plâns sacadat, vestea morții... Veneția și-a deschis cărarea...

Un suflet ce și lua sborul spre împărăția liniștei... un călugăr împovărat de ani și nevoi, se stinse între pereții albi ai bolniței...

Și Calicul îl înșoțea acum în noapte, în plâns dureros, pe drumul ușurării...

Glasil lui metalic, sărăcăcios și ros de vremuri umplea vâile ca un tânguit jalnic din depărtări...

Părintele Vichentie se ridică drept și cu fața spre biserică își făcu semnul crucii... încet, începu să îngâne un cântec trist al morții, împletind pe jalea Calicului, melodie sfâșietoare.

Plânsul e tot mai scăzut, bătaile se pierd tot mai rar, una după alta... pe când la ochiuri de ferestre, lumini se aprind, luminând parcă drumul veșniciei...

NOAPTE DE SEPTEMBRIE

Toamna s'a plimbat azi noapte pe lac.
Frunze de aur a aruncat peste lotcile grele.
Paingăni uzi: privirile mele
S'au furișat prin ferestre 'n ietac.

Toamna: regină tristă... Și ploii.
Vechile comori au răsărit undeva, departe.
Vântul din nou a trecut prin ani: carte
Cu țipete de păsări și galbene foi.

Ne-ascultăm de multă vreme ca'n vis.
Din pervazul vieții căutam afară:
Umbre și dangate de seară
Glasil Ioanei, ca un cer limpede, deschis.

Scriem cuminte: fiecare pe fruntea celuiilalt.
Funiile întunericului au tras lotcile grele.
Iată cum cad peste noi crengi îndoliate și stele.
Dimineața-și despletește părul în 'nalt

Acum să mergem prin toamnă și arini.
Ni's împlinire visele. Sus,
(Vino să 'ngenuchem sub liniști) Iisus
Plutește cu fruntea sângerată de spini.

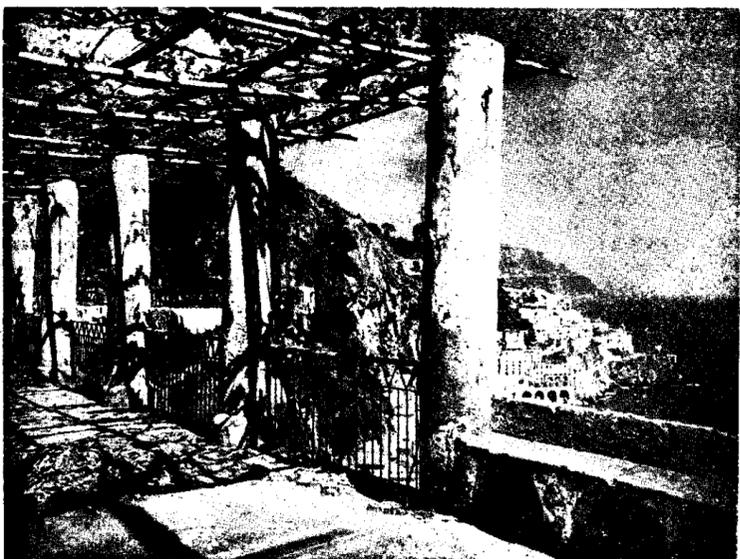
AL. RAICU

RÂNDURI

Îmi zic: de ce să caut ceva în nimic,
Precum pasărea fâșii de azur în neguri?
Faptele își au uitarea lor
Și în ele sânt adeseori

Stau în neliniștea dintre „da” și „nu”
În singurătatea mea e doar „unu”.
Ca ierburile în toamnă 'n inimă crește
Galbena desnădejde.

DUMITRU COSMA

Priveliște de pe terasa fostei mănăstiri a Capucinelor.

„MICAT IN VERTICE“

de ANTON MISTACHE

PAUL VALÉRY: Degas, Danse, Dessin (Gallimard — Paris, 1938)

Mai aproape de începutul acestui an, paginile consacrate de Paul Valéry memoriei pictorului Degas, și de curând tipărite în volum împreună cu altele în care e vorba de Tițian de Monsieur Ingres și de Rembrandt, apăruseră în două numere consecutive din „La Nouvelle Revue Française”, sub intitularea „A propos de Degas”.

„A propos de...” ni se părea atunci, și tot astfel o socotim astăzi: cea mai potrivită și în același timp rezumativă alăturare de cuvinte, pentru a sugera caracterul marginal și derivat al prozei

a artei moderne din punctul de vedere ideal al unui absolut de perfecție omească, una din temele predilecte ale cugetării valéryene, deseori reluată cu precizări mereu interesante, care fac cu puțință conturarea nu a unui sistem, dar a unei poziții estetice proprii autorului.

Ideea unei ierarhii, — nu însă a diferitelor arte, deosebindu-se ca atare prin mijloacele lor de expresie ci a operelor acestora, fie că ele aparțin literaturii sau picturii, — iar pe de altă parte, o etajare a preferințelor, după criteriul care ar repune în valoare înțelegerea problemei, a cercetării asupra rezultatelor — iată indicațiile cele mai sigure pentru definirea acestei poziții.

Vorbind într'un loc, tot în Degas, Danse, Dessin, despre pictura lui Manet, Valéry spune că acesta, în cele mai bune tablouri ale lui, ajunge la poezie, adică în culmea artei, prin ceea ce numește „la résonance de l'exécution”. E vorba deci de răsunetul cel mai adânc al opere de artă în sensibilitatea contemplativă, până unde întâlnește adeziunea lui totală și acel sentiment complex de admirație calmă și reflectată, de încredere stenică și nemărginită grațitudine, la care simpla perfecțiune obiectivă nu poate nădăjdi. Criteriul este, fără îndoială, arbitrar, și am păcătuți atribuindu-i și o valoare sistematică, accentuând mai mult decât s'ar îngădui ceea ce este simplă indicație în formularea lui originală. Există însă și criterii de orientare sigură a preferințelor și de apreciere a operelor de artă, valabile oricând împotriva capriciilor modei sau excentricității gusturilor. Deprecierea lor actuală se datorește confuziei genurilor care face inaplicabilă ideea de ierarhie:

„Dacă două prune pe o farfurie prețuiesc cât o „Coborîre de pe Cruce” sau o „Bătălie din Arbelles” și pot să prețuiescă nespus de mult; dacă o schiță de X valorează nesfârșit mai mult decât o imensă pânză de Y — dacă adică rezultatul trece înaintea problemei, — aceste judecăți, deși drepte și de neînălțur, împuținează totuși treptat greutatea elementelor de apreciere care nu sunt pur subiective. („Academismul” nu este, în fond, decât conservarea, mai mult sau mai puțin conștientă a criteriilor mai mult sau mai puțin iluzorii, a judecăților obiective: anatomie, perspectivă, asemănări, viziune obișnuită a culorilor, etc.).

Consecințe: creșterea numărului pictorilor mediocri, deoarece depreciera faimoaselor mele criterii obiective are ca prim efect să suprimă toate dificultățile (cel puțin convenționale) ale artei. Nimeni nu se mai amuză să studieze cu îngrijire și prin reflexiuni cari pot duce foarte departe (Leonardo) o stofă aruncată pe un scaun, o frunză, o mână.... Nici să scoată din această întimitate cu obiectul, fără grabă și fără folos apropiat, o anumită știință despre sine, despre îndemânarea combinată a intelctului său, a dorinței, a vederii și a mâinii sale, cu privire la un lucru dat... publicul fiind absent. (Acest ultim punct e capital: nu trebuie să cauți să înțelegi pe altcineva decât pe sine).”

Intimitatea cu obiectul artei sale, în absența publicului și într'o absolută dezinteresare, e singură în stare să dea artistului sentimentul acelei plenitudinii interioare pe care omul modern a pierdut-o. Firește, această intimitate are prea puțin de-aface cu disciplina unei deprinderi și aici trebuie să invocăm determinarea vocației, obsesia perfecției niciodată atinse, lupta cu îngerul. Ca exemplu de tirania unei astfel de prezențe, cum o numește, Valéry citează această propoziție a lui Degas, scrisă la șaptezeci de ani: „Trebuie să ai o idee înaltă, nu despre ce faci ci despre ceea ce ai putea face într'o zi; fără care zadarnic te mai ostenești”. Oricât s'ar părea de paradoxal dar aceste pasiuni ale spiritului se întovărășesc adeseori cu un dispreț pentru „operele exterioare”: sub aparenta sterilitate a celui posedat de idealul artei sale, cresc însă nebanuite virtuțile puterii de creație. Amintiți-vă de Monsieur Teste: Dacă și-ar fi schimbat obiectul meditațiilor lui tănuite, dacă și-ar fi întors către lumea dinafară puterea obișnuită a spiritului său, nimic nu i-ar fi rezistat — ne încredințăm Paul Valéry. Dar Monsieur Teste era un „personnage de fantaisie”, un ascet al spiritului pur și un monstru ipotetic, iar existența lui nu s'ar fi putut prelungi în realitate mai mult de câteva sferturi de oră — adică răstimpul lecturii paginilor consacrate lui. În fond, o astfel de existență e aberația cea mai primejdioasă față de idealul plenitudinii lăuntrice, al o-

Din puzderia de blazoane, de diferite forme și culori, pe care le-am văzut în Italia, cel depe frontispiciul gloriosului palazzo Chigi Saracini din Siena, — astăzi Academia de muzică — mi s'a părut unul dintre cele mai interpretative și pline de înțeles. Blazonul se compune dintr'un fel de piramidă, formată din cinci cilindri verticali, în vârful cărora „scânteie” o stea. Deasupra, boltit, în litere majuscule: MICAT IN VERTICE.

Niciodată n'am citit ceva mai revelator decât această simplă sau sugestivă emblemă familiară. În ea se cuprind nu numai sensul de viață și idealul străvechi familiei, ci întreg înțelesul faptelor istorice și aspirațiile sublime ale acestui glorios orașel, întreg sensul existenței sienezilor, — și nu numai a sienezilor, ci și a tuturor cetăților medievali care au avut un destin istoric asemănător.

Istoria politică a Italiei, pe tot parcursul Evului mediu, e dominată de un destin asemănător cu al vechilor cetăți elene. Caracterul ei fundamental e particularismul politic, care fărâmițează imperiul unitar al Romei într'o puzderie de mici stătuțele, numite comune. Susținute de tradiții puternice, păstrate uneori, până în ziua de azi, populațiile acestor înghetări politice s'au dezvoltat sub semnul unui patriotism local, atât de puternic, încât și astăzi persistă ca o idolatrie frenetică pentru patria particulară a fiecărui italian. Florentinii și sienezii au fost adversari neîmpăcați mai mult în sensul comunal decât național (în înțelesul modern al cuvântului). Comuna era singurul altar valabil pe care se depuneau toate energiile și dovezile de dragoste ale cetățenilor. Și deși ea a fost unicul și cel mai teribil obstacol împotriva unității naționale a Italiei, era însă în aceeași măsură fecundătoarea și civilizatoarea ei. Singurul ideal al acestor oameni era propășirea și gloria cât mai splendidă a patriei lor, — ideal în slujba căruia își ofereau, neprecupeți și cu entuziasm, întreaga lor existență și potențialul de creație. Încât fiecare succes politic sau artistic al patriei era și succesul fiecărui cetățean în parte.

Inchizându-se din ce în ce, în cercuri cât mai restrânse, aceste forțe sufletești eu dus, pe suportul unei ambiții tenace, la rivalitatea — de altfel foarte firească, — dintre comune, — rivalitate care alimentează întreaga lor istorie turbure și pasionată și care e mai mult de ordin

mului total. Ca toate absoluturile, și acela al spiritului este o montsruozitate. A spus-o chiar Valéry, în cuvintele memorabile: „Rien ne mène à la parfaite barbarie plus sûrement qu'un attachement exclusif à l'esprit pur”.

Ca orice alt domeniu de manifestare a spiritului omenesc, arta își are aberațiile ei monstruoase, maniaci ei, care și închipue totuși că o slujesc. Artă însă — „Le Grand Art” cum o numește poetul francez, e aceea „care pretinde să întrebuinteze toate facultățile unui om și ale cărui opere sunt astfel încât toate facultățile altuia să fie invocate și stimulate să le înțeleagă”.

M. VAN DER MEERSCH: „L'ELU”

D. van der Meersch rămâne, și în acest roman, — primul pe care-l publică după „L'empreinte de Dieu” pentru care a obținut în 1936, premiul Goncourt, — credincios orizonturilor și atmosferii din Flandra natală, evocată cu un just realism și un admirabil simț pictural, amintitor al marilor peisagisti flamanzi.

De astă dată, cadrul fiind același, ca și preocupările de evocare minuțioasă a vieții, accentul cade pe drama spirituală, pe acea desbatere lăuntrică a conștiinței, în jurul căreia se concentrează și dela care își trage semnificația-i profundă. vieța fiecărui.

Simeon Bramberger este un indiferent în materie religioasă. Singura-i credință a fost munca, iar succesul, îndemnul unic care i-a călăuzit viața. A reușit, într'adevăr, peste măsura propriilor așteptări. Uzina lui de dinamită prosperază, dar înapoia acestei fațade scilpitoare, în „casa Bramberger” nu în uzină, bântuie disperarea și moartea: un fiu cu plămâni condamnate înșelată de femeia pe care o iubește cu ultimele puteri de viață, sinuciderea copilului care trebuia să-i urmeze la conducerea afacerilor, însfârșit, soția, care-și pune capăt zilelor. Și astfel, norocosul industriș Simeon Bramberger se găsește singur, cu sufletul gol, în fața vieții care nu-i mai spune nimic.

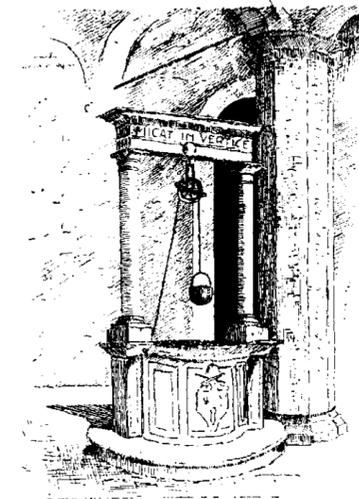
În ceasul supremei desnădejdi simte instinctiv, atracția plină de fâgăduială unei mângâieri liniștitoare a mânăstirii. Câteva ceasuri petrecute în chilia unui călugăr, sunt decisive pentru aducerea pe căile credinței a unui om doborât în ordinea temporală a lucrurilor și care-și caută în aceea spirituală, ultima-i rațiune de a stăruii în viață.

MIHAI NICULESCU

economic decât politic. Florența, timp de două secole se străduie din răspuși să împiedice calea pe care se dezvoltă comerțul sienez. Întregul sens al istoriei lor rezidă în orgoliu și nevoia de expansiune, de dominație, de propășire perpetuă și de gloriificare. Această pasiune, singură, explică marea existenței lor, viața eroică și legendar de minunată, clădită pe formidabile străduințe de întrecere, nu numai între comune, ci și între grupuri de cetățeni ale aceleiași comune.

Când, în veacul XIII, guvernul Sienei, în urma unor turburătoare anomalii politice, trecu în mâna burghezilor și negustorilor, nobilii, nema având posibilitatea de a se război pentru patrie, se băteau între dânși. Lupta era o condiție a propriei lor existențe, care făcea ca Salimbenii și Tolomeii, celebre familii sieneze, să-și planteze rivalitatea personală în masele poporului, reușind să le împartă în două tabere și să le împingă într'un îngrozitor măcel pe străzile orașului.

Dar exemplul cel mai tipic, pe care-l

întâlnim și astăzi la Siena, e acea tradițională și curioasă instituție a contradelor. Contradele erau în vechime niște „diviziuni militare”, astăzi simple secțoare cetățenești, de ordin pur tradițional și decorativ. Toți locuitorii Sienei fac parte dintr'una din cele 17 contrade. De două ori pe an, la 2 Iulie și 16 August, au loc reprezentările lor, după un caracteristic și pitoresc tradițional, și care se compun dintr'o cursă de cai obișnuită, disputată, de 700 de ani, în celebra Piazza del Campo. Simplă cursă de întrecere, dar de un dramatism puțin obișnuit, de vreme ce, în ziua bătăliei, populația Sienei se împarte în mod automat, în 17 fronturi. Rudele și prietenii își amintesc că fac parte dintr'o anumită contradă, devin adversari fanatici și în fința lor se deșteaptă epoca străveche, cu sângele ei clocotitor și aspru. Cursa e alergată în mijlocul unui voluptos delir; mulțimea, electricizată, strigă, îndeamnă, sare, transportată cu sute de ani în urmă.

În cursule acestea de întrecere stă întreaga esență a contradelor de azi, — cine știe dacă nu și a celor de ieri. Ele trăesc prin și pentru această întrecere, care simbolizează spiritul de individualitate al italianului și pasiunea sa pentru victorie, pentru evidențiere, pentru propășire.

Ei bine, această pasiune a fost cea mai puternică forță de creație a acestor oameni. Nici odată ura și orgoliul n'au dat naștere la un sentiment mai ciudat și mai măreț, decât acela de a fi sărbătorit și fixate prin artă. Palate grandioase, biserică bogate, domuri ameliator de impresionante, în care generații întregi de artiști își consumaseră energiile cele mai alese, stau mărturie glorioasă. Rareori, în istorie, frumoșii și-a avut genealogia în ură și în dușmănie. Oamenii aceștia au știut să mânăscă cu aceeași pricepere penelul ca și stiletul, daltă ca și intriga. Trăiau între evlavie cea mai mistică și violența cea mai neomenească, între dragostea cea mai umilă de Dumnezeu și orgoliul cel mai feroce. Poate tocmai conștiința păcatelor săvârșite îi silea să trăiască în același timp cu frica lui Dumnezeu, — ori dimpotrivă: în numele „evlaviei” lor prea mari își permiteau cele mai crude violențe.

Veacuri întregi, jumătate din florentini exterminau cealaltă jumătate. Ură și dragoste, mânie și simț estetic, crimă și geniu! — scrie un critic de artă elen —, toate trebuiesc considerate ca una și aceeași fășnitură a unui temperament vulcanic. Criminalii și artiștii, iată cea mai stranie și mai sublimă sinteză pe care a creat-o istoria. Însăși „Divina Comedie” n'ar fi existat, dacă Dante nu s'ar fi amestecat în luptele politice ale patriei sale și n'ar fi fost expulzat din Florența. Ea s'a născut din ura neîmpăcată a marelui poet împotriva dușmanilor săi. Iar micul oraș al Sienei n'ar fi avut azi mărețul Dom, unul dintre cele mai de seamă din Italia, dacă sienezii n'ar fi urmărit cu orice preț să întrecă pe florentini

în dragoste și laudă de Dumnezeu. Iată explicația acestui răscolitor Micat in vertice.

Oridecâteori o operă de artă era terminată, poporul o sărbătorește împreună cu artistul, în manifestațiuni delirante de admirație, care nu era altceva decât satisfacția acelu interior impuls spre culme și strălucire. Monumentala fântână din fața Palatului public din Siena, opera vigurosului Jacopo della Quercia și-a luat numele dela bucuria și entuziasmul nebuli cu care sienezii îi sărbătoriseră inaugurarea, ca pe o strălucită victorie de arme. Fonte Gaia înseamnă fântâna bucuriei; iar sculptorul, din ziua aceea, nu mai fu numit Jacopo della Quercia, ci Jacopo della Fonte!

Când celebrul pictor Duccio di Buonisegna își terminase „ancona” pentru Domul aceleiași cetăți, orașul întreg sărbătorii, cu o neuitată procesiune, victoria sa artistică, orice preocupare citadină încetă, iar poporul, cuprins de o frenetică bucurie, înălță imn de laudă celui care i-o dăruise. Așa știu oamenii de atunci să-și cinstească eroii victoriilor pe scara anevoioasă și mănuitoare a spiritului.

Această bucurie a poporului e o latură specifică a caracterului său. Face parte din potențialul fundamental al sufletului său. În toate manifestațiunile lor istorice, fie politice, fie artistice, acești oameni au trăit cu o intensitate unică, entuziasmul momentelor superbe. Bucuria de a trăi, iată, în fond, religia lor; — iar arta, mijlocul cel mai potrivit de a-și fixa aceste sărbători în timp. Siena, — ca să nu vorbim decât de ea, — e ca o bacantă nebulă, îmbătăită și exaltată de vârtejul vieții, de farmecul și poezia, de gloria și măreția ei. Ea a trăit cu o intensitate uluitoare destul ei istoric. Iată secretul victoriei și strălucirii sale.

Dar mai e ceva. Un fapt pe cât de impresionant, pe atât de instructiv, care, după părerea noastră, merită să fie considerat ca nucleul forțelor creatoare și stimulente al acestor populații și al tuturor popoarelor care vor să se afirme în istorie. Anume: *voinea extraordinară și orgoliul pios al acestor oameni de a-și lăsa întipărită amintirea existenței lor glorioase și fecunde, în cele mai vertiginose fapte eroice, dar mai ales, în cele mai înalțătoare monumente artistice, de care patria italiană se bucură astăzi cu atâta satisfacție și mândrie, — de a-și fixa viața în timp cu atâta tenacitate și pasiune, perpetuând-o triumfător de-a lungul veacurilor.* Întreaga comoară artistică a Italiei medievale e produsul acestui orgoliu. Numai intensitatea supremă cu care acești oameni și-au consumat existența, și pasiunea cu care au alimentat-o pot explica această pioasă trufie a lor. Suflete într'adevăr romane, superbe, tenace, clocotitoare. De aceea, istoria Sienei, ca și a Florenței, chiar și în cele mai întunecoase momente ale ei, nu și-a pierdut niciodată splendoarea eroică a acelu sens de poezie care-i împodobește originile.

Nu e însă de ajuns să câștigi succese. Principiul e să știi cum să le păstrezi.

Și e într'adevăr impresionantă religiozitatea cu care italienii au știut întotdeauna să-și veneraze trecutul. În orașele glorioase ale Italiei de azi, nu e nimic mai instructiv decât această lecție de venerație a propriei lor istorii. Tradiția, — un șir de fapte transfigurate în conștiință istorică și națională — are adânci rădăcini în sufletele lor. Prin ea, trecutul continuă să ardă în ele, ca o făclie sfântă și făcătoare de minuni. Ea a dictat executarea celei mai frumoase recunoștințe a posterității, însemnând faptele istorice în concret și fixându-le în timp, în abundența de inscripții fixate pe clădiri, de basorelieuri, de statui, de coloane comemorative, de fresce, de picturi, de clădiri chiar, — de tot ce poate aminti splendoarea trecutului.

Mă opresc în fața străvechii coloane ridicată în afară de cetatea veche a Sienei, pe locul unde odinioară Papa Pius II prezentase lui Frederic III pe viitoarea sa soție Eleonora di Portogalo, și mă gândesc că în legendarul și istoric nostru București n'am întâlnit decât două-trei inscripții, — de altfel destul de modeste și ele — care să amintească de trecutul glorios și bogat al cetății lui Bucur. Una pe zidul casei în care Titu Maiorescu a trăit între anii 1878—1915 și unde s'au ținut adunările Junimii, alta pe al casei lui Spiru Haret, iar a treia pe locul unde fusese odată câminul familiei Brătianu.

Atât. Numai atât...
Și sunt nenumărate glasurile ce ne chiamă din funduri de grădini boerești, și nu se aud; sau brațele ce se întind rugătoare spre noi, și nu le vedem, fiindcă trecem pe lângă ele, fără să le bănuim măcar existența. Astfel istoria rămâne în umbră și necunoaștere, nedreptățită de noi înșine cari nu știm să o venerăm și nu o putem concretiza pentru a o dăruii ca exemplu strălucitor posterității, în culminația magică și triumfătoare a acelu MICAT IN VERTICE.

Paul Valéry

valéryene, elaborată „după capriciul spiritului”, de cititorul cel mai atent poate și în orice caz de gânditorul cel mai desinteresat și mai desprins de tirania spiritului de sistemă, adică de prejudecata și ispita fatală căreia filozofii ca Platon și Schopenhauer i-au fost totuși victime.

Noutatea cugetării lui Paul Valéry constă în jocul ei liber și în spiritul de aventură care-i îngăduie să-și ofere bucuriile mureu împropățate ale unei privescări feerice, lui însuși destinată, fără preocuparea și în absența oricărui public.

Cititorul indeajuns orientat asupra operei autorului Tinerei Parce va recunoaște cu ușurință, în paginile de față, prezența faimoaselor simetrii și revenirea temelor predilecte acestei cugetări atât de personal timbrată, care-și continuă fără stânjenire jocul capricios, cu aceeași plenitudine calmă și sub îndemnul neslăbit al umirii de propriile-i descoperiri.

Arătăm tot în acest loc, cu prilejul unor mai vechi însemnări despre o altă scriere a lui Paul Valéry, că sub denumirea de „mon système” trebuie să se înțeleagă o împletire simfonică de „simetrii”, din care se conturează elementele unei etici și preceptele unei igienie a spiritului, cu ecouri străbătând până în poezie uneori. Astfel, fără a încerca să le grupăm după criteriul unor preferințe personale și abținându-ne dela isp. ta interpolării propriilor impresii de lectură, vom desprinde din dezordinea fermecătoare a paginilor amintite, câteva însemnări în legătură imediată sau mai îndepărtată cu Degas.

Povestind o scenă petrecută acasă la pictor, când acesta-și pierde capul de tot, neștiind ce îngrijiri să-i dea menajerei lui căreia i se făcuse rău, Valéry și-amintește să fi rămas foarte mirat de lipsa noțiunilor cele mai simple și a măsurilor practice elementare, la un om nu numai inteligent cum era Edgar Degas dar încă, subliniază el, „nourri aux lettres classiques”. Cu acest prilej, arată și absurditatea învățământului liceal din Franța, din programele căruia, pe la 1850 ca și în zilele noastre, — „corpul, simțurile, cerul, artele și viața socială erau cu grije îndepărtate...”. Dar nu numai învățământul ci arta însăși, cultura și întreaga civilizație a veacului douăzeci înseamnă o împuținare și o sărăcire a omului modern, față de idealul umanității clasice, al omului total căruia nimic omenesc nu-i era străin, interesându-se de tot ce putea să-i sporească, odată cu întinderea cunoștințelor despre lume, cunoașterea adâncită de sine. Iar în alt loc, denunțând deslănarea și superficialitatea artei picturale moderne, pândită de primejdia facilității și pornită pe panta unei sigure decăderi, Valéry socotește că ideea artei însăși este „din ce în ce mai puțin unită cu aceea a desfășurării celei mai complete a unei persoane, și prin ea, cu a cătorva altele”.

Recunoaștem în această condamnare

CRONICA DRAMATICA

Teatrul „Regina Maria”: „Apă vie”, răfuială veselă și tristă de Victor Ion Popa

de RADU A. STERESCU

pricinuite de înșelarea nădejzilor puse în trecutele stagii.

Nu vrem să alunecăm pe panta jocului de cuvinte afirmând că Apa d-lui Victor Ion Popa, a fost mai mult rece decât vie ba chiar că a fost un duș

Ba încă, ceea ce sporea dimensiunile „evenimentului” era că piesa d-lui Victor Ion Popa deschide a 25-a stagiune a teatrului Regina Maria, singurul teatru care — alături de „Național” — și uneori poate cu mai multă răvnă și chiar succes — a luptat pentru ridicarea publicului și pentru propășirea literaturii dramatice românești.

Douăzeci și cinci de ani de neostenită muncă în slujba aeluluiș minunat ideal, în luptă cu greutăți ce par de netrecut, dintre care indiferența publicului nostru, n'a fost cea mai ușoară.

Și tocmai acest început de stagiune jubiliară la teatrul cu cele mai frumoase preocupări și c'o piesă a unuia dintre cei mai pricepuți oameni de teatru, a fost să însemne o deziluzie.

Dar să privim obiectiv lucrurile și să recunoaștem că vina acestei deziluzii o purtăm mai cu seamă noi cari ne-am așteptat la atât de mult încât o piesă — bună totuși — ca „Apa vie” ne-a putut desamăgi într'atât.

De aceea socotim condamnabilele criticele prea aspre aduse piesei d-lui Victor Ion Popa, dintre care una considera că d-sa va trebui de aci înainte să monteze piesele altora dar să renunțe neapărat la ambiția de a-și vedea jucate piesele d-sale.

În primul rând, toți vor fi de acord că rar s'a reprezentat pe scenele noastre o piesă scrisă într'o mai neaoșe și mai frumoasă limbă românească. Că rar un autor dramatic român a făcut dovada unei osândii mai mari spre înnoire spre înlăturarea locului comun din teatrul său.

Că sunt slăbiciuni multe în această piesă e neîndoelnic.

Voiu repeta unele din cele mai serioase vini ce i se aduc. Zic voi repeta, pentrucă la apariția acestei cronici, și-au spus cuvântul aproape toți criticii noștri dramatice autorizați și deci, aducând în discuție slăbiciunile piesei domnului Victor Ion Popa nu pot năzui să spun lucruri noi.

A fost astfel observată lungimea oboșitoare a monologurilor. D. Bulandra e silit să peroreze două ore în șir.

Dumitrache Harabagiu moldovan simplu trecut printr'un lagăr de prizonieri din Germania vorbește — cât vorbește, mai mult în monosilabe — în limba lui Goethe și a lui Hitler, ceea ce e o greșală, mai puțin pentrucă n'ar fi făcut-o un tip de calibrul lui intel-

roră li s'au găsit legături de filiație cu eroii lui Alecsandri, Filimon și Caragiale. Pe de altă parte s'au făcut o seamă de apropieri cu teatrul lui Cureau, Maeterlinck și O'Neil.

Sunt fără îndoială multe obiecțiuni de adus acestei piese. Dacă nu ne-ari fi luat în nume de rău le-am explica printr'o grabă de a sfârși piesa, grabă care nu constituie desigur o scuza ci doar o justificare a unor slăbiciuni de care, în alt fel, nu l'am crede capabil pe d. Victor Ion Popa.

Sunt în „Apa vie” lucruri minunate, dar risipite. Nu e un tot și un mozaic ciudat și care — totuși — place.

Se face o greșală cred, condamnându-se fără excepție întreaga piesă. Este în „Apa vie” material bogat, Sunt replici scânteietoare. Este un proces sufleteș, acela al eroului central Puu Bals, care pasionează, deși e greu de urmărit. E un personaj de adâncă umanitate: Neacsu.

Imaginea lui Puu care stăpânește toate sufletele femeilor din familia coanei Irina este de mare putere dramatică.

Și scoțând lungimile inutile, zbuciumul său interior e bine studiat.

Alături de sforțările autorului, interpretării se străduiesc din toate puterile pentru alcătuirea unui spectacol de artă.

Lucruri nu e ușor.

D. Tony Bulandra, neîntrecut în perorații, este totuși depășit uneori de dimensiunile tiradelor și oboseala dela sfârșit nu e numai teatrală ci și fizică.

D-na Bulandra, silită să se sprijine trei sferturi de act de o coloană care nici ca nu e la locul ei — are un sfârșit de rol de cel mai zguduitor dramatism.

Domnul Jules Cazaban a realizat o adevărată creație în rolul lui Neacsu. Credem că utilizarea d-sale se impune cât mai des.

Un Iftode isteț și fățarnic a intru-chipat d. M. Iordănescu-Bruno, iar d. G. Storin a fost magnific în monosilabilele sale replici germano-române...

D-nele Maria Mohor și Nora Piacentini s'au achitat cu brio de rolurile celor două nepoate ale coanei Irina.

Bruneilde, șefa „dinastiei Harabagiu” a arătat ceva din posibilitățile artistice ale d-rei Elvira Petreanu.

LUCIA STURZA-BULANDRA

strașnic peste entuziasmul la care ne îndreptăteau în egală măsură, realizările literare din ultima vreme ale d-lui Victor Ion Popa, ca și priceperea dovedită de d-sa în ale teatrului.

TONY BULANDRA

tual (lucrul este posibil, dat fiind că românului, chiar, sau poate mai ales, simplu, îi place să epateze) și mai mult fiindcă ar trebui un talmaci din limba germană pentru majoritatea publicului. Așadar nu o greșală de logică teatrală ci una — adică alta — de tehnică.

O greșală din același domeniu, este apariția soțului Berger (franțuzi di pi Huși) care nu era strict necesară. Dar ce să mai vorbim de strict necesar...

I s'a împutat d-lui Victor Ion Popa falsitatea personajilor moldovene că-

CONSOLARE

Se mutase Nicu Păcuraru într'o căsuță pe malul Olteului. Adio boemă... Dorea acum liniște și pentru aceasta adoptase uniunea liberă cu Madam Bogatu. Fusese d-ei înainte madamă la un hotel din Craiova și multe alte profesii inavabile avusese, dar poate toate acestea spre norocul său, fiindcă astfel o cunoscuse Nicu și o luase cu dânsul.

Menajul lor dura de aproape doi ani destul de normal. Ceva însă o rodea pe madam Bogatu. Să fie și dânsa „cu cununie”. Toate demersurile când tandre, diplomatice, când violente de se adunau mahalagii pe la garduri, nu reușiră să obție dela Nicu decât înțelepte amănări. „N'a sosit încă plinirea vremii”, răspundea el ca din biblie.

Purtarea ciudată a lui Nicu aduse însă explicația „cea mare”.

Acuise de câțiva timp la ei în casă o fetișcană care nu număra nici 20 de primăveri. Era un tip de țărăneută rumenă, pietroasă. Sănătatea și veselia radiau din toți porii trupului său tânăr.

Vă inchipuți surpriza doamnei Bogatu care nu era decât cu câțiva ani mai în vârstă decât „intrusa”. O liniștise puțin atitudinea părintească a lui Nicu, deși nici el nu împlinise încă 40 ani.

Lucrurile păreau că se vor aranja multumitor, mai ales că Lucaci, funcționar la serviciul Barometric al Primăriei și trompetist amator în clipele libere, făcea curte asiduă Lenuței, sub privirile paterne, îngăduitoare ale lui Nicu Păcuraru.

Într'o noapte de Septembrie, hoinărind fără țintă, am nimerit într'o căruciumă dela periferia orașului, așezată în drumul bălciului Răurenilor.

Tabloul idilic văzut, m'a impresionat. Nicu stă gânditor în capul mesei scărpinându-și barba lui roșiatică. Rezemat de el, cam într'o rână, cu pâlina trompetei lipită chiar de urechea lui sufla congestionat scoțând niște sunete stridente, sparte, groasnice, Lucaci.

În fața lor, tăcute, transportate, stăteau madam Bogatu țanțoșe și sfioasă, cu un aer inocent, Lenuța.

Intrând, am pus instinctiv mâinile la ureche. Șeful armonioasei familiei, m'a zărit și m'a pofțit să rămân cu ei. Apoi făcu un gest larg, teatral, arătând spre muzicant:

— Ssssst... tăcere... Muzica este divină!

Observai că trompeta era un truc al lui Lucaci, pentru a intra în grațiile lui Nicu și a obține favoruri dela dânsul. Într'adevăr, imediat după terminarea cântecului, i se adresă mioros și cu filial respect:

— Nene Păcurarule, dă-mi voie să mă duc cu fiica ta Lenuța, în bălci.

Nicu reflectă puțin, apoi răspunde neînduplecat:

— Nu pot tinere înflăcărat, fata mea este cinstită.

Toate rugămintele au fost zadarnice. În noaptea aceea Lucaci s'a întors singur acasă, suflând jalnic în trompetă: Am un foc la inimioară

Atențiile lui Păcuraru față de Lenuța au început să neliniștească pe madam Bogatu. Căută să-și inee amarul în vin, îmbătându-se foarte des. Atunci „ambiția” dumneaiei era bizară. Tocmea un lăutar care se ținea după ea, cântându-i prin toată mahalaua. Madam Bogatu, țopăia neostoit și la fiecare zece pași se oprea pœnindu-și degetele și chichotind strident: „Iiii! Iar, mi-e bineee!”

Insistențele ei pentru căsătorie, au început să fie mai dese și mai energice. Văzând că nu reușește, a recurs la ultima amenințare, convînsă fiind că astfel îl va îndupleca.

Argumentul suprem l-a rostit într'un amurg blând de toamnă când erau amândoi mai tandri.

— Dacă tu, Nicule, nu te cununi cu mine luna aceasta, eu mă împușc!

— Nu-i nimic! răspunde calm, înțelept și resemnat Păcuraru. Toată dragostea mea va trece asupra fiicei mele adoptive.

PIUU MIHAILESCU

Ca să știți și d-voastră

Aveam de trimis un pachet în Iugoslavia, unui nou dar foarte bun prieten, — prietenie făcută sub ploaia din „Poiana Brașov”, în jamboreea acestui an.

Pachetul care avea o greutate de vreo 150 gr. și o valoare de cel mult șapte zeci lei, cuprindea un fular de cercetaș, trei insigne și câteva mărci postale.

Foarte firesc, m'am dus și m'am adresat direct la poștă. Ajuns acolo încep investigațiile, ca să dau de coletărie. Culoare, coridoare, odăi, odăite, curți și în fine ajung.

— Domnule te rog, am de trimis pachetul acesta în Iugoslavia.

— Păi să te duci matale la vama poștii întâi, și pe urmă vii la noi.

— Bine domnule, ce să-mi facă la vamă.

— Nu știu; legea-i lege; așa scrie, așa fac.

— Și când găsesc deschis acolo?

— Păi și acum.

Mă duc la vamă. Ajung la poartă și întreb pe portar:

— Dacă ești bun, unde pot să dau pachetul acesta, la vamă.

— Etajul întâi, a doua ușe pe stânga.

Mă sui la etajul întâi:

— Domnuu!! Pe cine cauți?

— Vreau să dau pachetul acesta la vamă.

— Măine 'neată, dela 8 la 1.

FuriOS cobor scările, gata să fac scandal portarului:

— Bine domnule, mă trimiți până sus degeaba.

— Eu? cum asta?

— Păi nu mi-ai spus că vama e sus?

— Păi dacă m'ați întrebat?!

— Bine, da nu mi-ai spus că e închis!

— Da ce! m'ați întrebat dacă-i închis sau deschis?

Mai răspunde în fața unui asemenea argument...

A doua zi, pe palierul etajului I.

— Unde pot să trec pachetul ăsta pe la vamă.

— Ați fost la aviație?

— ?!?

— Nu la Băneasa, aici la noi, colo.

Ieșiți în curte, urcați scara de vis-à-vis, întrebați pe culoar, a doua ușe pe dreapta.

M'am lămurit complet. Cei dela aviație, pe care îi găsesc în fine, foarte a-

mabili îmi spun că n'am ce căuta la ei și să mă duc la domnul șef.

— Dacă domnul șef îți dă voie să-l expediezi, intri într' camera nr. 1, iei un buletin, îl completezi și te duci la dumneaui să-ți-l semneze.

Văzându-mă, ușierul domnului șef,

mă încurajează:

— Ce crezi, că-ți dă voie? Apoi nu-l cunoști pe dom' șef.

De unde să-l cunosc. Dar auzind că-i așa de rău, am intrat timid la dumneaui în birou.

Domnul director m'a primit cu un câscat teribil și după ce cască, se întinse frumos:

— Ce vrei matale.

— Uite domnule director, vreau să trimit niște flocuri de cercetaș unui camarad iugoslav. Toate la un loc nu fac două sute de lei și nu-i nimic prohibit.

— Da de unde știi 'mneata că nu-i nimic prohibit? ce ești vameș?

— Păi domnule... că așa, că pe dincolo.

— Nu se poate dom'le, nu se poate. Să-mi vii cu patalamaua dela Banca Națională și atunci poți să trimiți și un car cu flocuri.

— Binee!...

La Banca Națională mi se spune că serviciul exterior s'a mutat peste drum,

la Banca Crisoveloni.

Ajung la Crisoveloni, acolo serviciu de informații nu există, totuși, cu chiou cu vai ajung la ghișeu:

— Aveți permis de export?

— N'am domnule.

— Vă duceți la direcția generală a comerțului extern, în strada Doamnei, blocul Blanc.

— Mă duc domnule, da, spune-mi te rog, de acolo mai mă trimite undeva? Că până acum nu m'am dus nici la „Salvarea” nici la morgă, nici la direcția apelor minerale, cu pachetul ăsta.

La direcția exportului te ia în primire întâi portarul:

— Da, pă cine cauți?

— Caut pe cineva să-mi spună ce să fac cu pachetul ăsta!?

— Da, ce ai în el?

— Niște lucruri.

— Aha!... Și ce lucruri?

— Niște lucruri domnule! Și spune-mi dacă nu te superi, pe unde ajung unde am treabă.

— Da, cum de nu, uite pe aici. Da' unde-l trimiți?

— La dracu ghem — și fericit că ai ajuns, intri repede în birou.

Acî faci o anticameră nu tocmai scurtă căci dumneaui bea cafeaua alături, apoi se întoarce și-ți spune:

— Faceți o petiție în care specificați greutatea pachetului, numele dvs., numele primitivului, felul mărfii și adăugați: „export fără devize”, — o înregistrați la noi și peste câteva zile primiți acasă permisul.

Deci, în rezumat: ca să trimiți un pachet, trebuie întâi să faci anticameră la d-ra dela informații din direcția exportului, care-ți va spune în ce termeni să redactezi petiția pe care o înregistrezi la sus-numita direcție. Peste câteva zile, cu permisul în buzunar, te duci la serviciul exportului dela B. N., de unde ajungi la vamă.

După mai multe tergiversări la vamă, pleci la poștă, la coletărie.

Și apoi să-ți păzești buzunarele, că nu mai termini cu timbrele, mărcile, buletinele, taxele la ascensor și alte multe.

Și să mai zici că aparatul nostru administrativ nu-i extraordinar de simplu.

DAN VICTOR POLIHRON

Printre foarte numeroasele scrisori ce primim zilnic și cari ne fac o deosebită plăcere prin faptul că ne dovedesc interes pentru literatură și pentru gazeta noastră, sunt unele cu o notă accentuată de intristare față de răspunsurile, uneori tăioase, date la această rubrică. Semnatarii lor afirmă că le-am tăiat aripile, că le-am fărâmat ideile sau le-am năruit cariera literară.

Mai toate aceste scrisori sunt totuși însoțite de alte „producții literare” pe care autorul le vrea publicate, sub cuvânt că „sunt mai reușite” decât cele „antecedente”. Nu ni s'a întâmpinat însă ca vreuna din aceste scrisori în care corespondentul nostru se plânge de asprimea poștei să aibă alături o poezie sau o schiță publicabilă. Toate vin în-tovărășite de monstruoziții literare. Reproducerea, nu întotdeauna cele mai bine alese, dela această rubrică sunt numai o palidă imagine de ce suntem siliți să citim zilnic.

Fără să fii statistician am alcătuit un tabel de poezi și prozatori. Numărul lor — îndeosebi al poezilor — e impresionant. Dacă toți acești poezi și prozatori ar citi și altceva decât producțiile proprii, România s'ar putea fâli cu cel mai bogat număr de cititori dintre toate statele europene.

GH. SALBA. — „Pe țarm” e poezie. Mai trimiteți.

ELISAV RADĂGAN. — Nu te pot sfătui să nu mai trimiți nimic pentrucă ai încă ani mulți înaintea dumitale. Te sfătuesc însă, prietenește, să nu mai scrii la vârsta de 19 ani poezii despre trecutul dumitale și în care să se afle asemenea versuri:

Sunt vesel, dar mă roade-un gând:
Că am să spun: „a fost odată”.
Iar mai departe nu mai văd,
Nu pot să văd în viitor,
Aștept să fii desamăgit
Ș'apoi ca orice om... să mor.

De sigur că ai să fii desamăgit și — din păcate — „ca orice om” o să îmbătănești și să lași locul altora. Dar mai ai atâtea de făcut dela terminarea liceului și până în clipa aceea...

RĂZVAN PANAITESCU. — Vă punem la dispoziție coloanele noastre, cu bucurie. Dacă nu ați primit niciun răspuns este pentrucă nici noi nu v'am primit propunerile.

M. PAPADOPOUL. — „Toamna tuberculosului” nu e un titlu publicabil. Poezia e promițătoare. Mai trimiteți.

Vâlcozul-Veneția României

Sau, așa cum este: cu veselii, tristeți, vrăjitori, țânțari inteligenți, lipoveni-francezi și cu... nudiști

de SERAFIM CADAN

Vâlcozul este, dacă se poate spune așa, format din trup și suflet. Trupul îl reprezintă însuși orașul, înrămat în canale — „erichi”, niște brazde cu apă, în lungul și latul lui, de unde îi vine și numele, din rusește: „vilca” — furculiță. Aceste canale, unele mici și altele mari, cum este Belgarodschi, care își mână apele prin tot orașul, până la mare, sunt comorile și atracți-

mas în acest văzduh infectat de mirosul peștelui putrezit.

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Canalul Belgarodschi

unile acestui colț de țară. În noaptea clară, sub razele mioape ale lunii, plutind cu o lotcă pe acest canal, simți cum îți se topește inima, devii imaterial, te mângâie și te alintă o tăcere cu șoaptele sălcilor, te confunzi într-o tăină dumnezească, fără început și sfârșit. O notă de cântec, rătăcită, înțeapă duos inima și vrei să plângi sau să râzi, ori să le faci pe amândouă deodată. Aici să vii îndrăgostit, că de nu, dragostea îți se va strecura, nechemată în sânge și vei suferi, vei căta în stele o iubită și, după câteva zile, ești cel mai bun om, blând, gingaș în gesturi, cu ochii mereu visători, cu un fragment de cântec pe buze, chiar dacă la școală, obiectul muzicii îți-a fost decorat totdeauna cu indulgență, cu nota 5.

Cum am spus, Vâlcozul are și suflet. Sufletul lui sunt locuitorii pescari, adică lipovenii. Curios, dar acest suflet este cu totul ignorat și mai ales ocultat de ochii și pana mânuitorilor noștri de condei. D. Ardeleanu ne-a dat un roman „Pescarii”, d. B. Iordan a scris romanul „Pământul ispititor” și la atât se rezumă, după cât m-amintesc, ceea ce se știe despre acești oameni ai apelor. În acest scurt reportaj vreau să vă fac cunoștință, mai cu seamă cu aceste făpturi pletoase, vânjoase, vulcane vii de viață, amărăciune și luptă.

POZNELE ORAȘULUI

Vaporul, o autentică mătușică sgomotoasă, cu nărav, adică amatoarea de popasuri, își încetinește mersul. Sirena behăie fals și cu toți amuțim și strângem geanta sau geamantanul, mai aproape.

O pereche — el profesor dela Vâlcea și ea fată de oameni cuminți — aflată în luna de miere, dela Ismail, au stat și s'au tot privit ochi în ochi, pierduți și izolați. Acum se desprind, jenați, din brațe și întreabă:

— Ce s'a întâmplat?

— Vâlcozul răspund scurt, arătând pontonul, care par'că fuge spre noi.

— Vâlcozul? Când a trecut vremea?

Iată dragostea impertinentă, sfidătoare de timp, de pitoresc și de malurile minunate și sălbatice ale Dunării! mă gândesc surâzând. Indată ce ne obișnuim cu parfumul specific al locului — miroase apăsător a pește — ne îndreptăm spre o clădire așezată la malul Dunării și înconjurată de un canal. Drumul de aci pleacă spre ulița principală. Această clădire, cu un etaj, este zidită de Oficiul de Turism pentru a servi ca hotel. Nu este terminată. Originalitatea și particularitatea casei este acoperișul. Invelit cu stuf, lucrul s'a executat atât de măestru, încât ai impresia că te afli în fața unui acoperământ meșteșugit îmbinat, din solzi de pește.

Pornim spre ulița principală. În drum trecem pe lângă o cherhană. Mai multe fete, cu rochiile până'n pământ, carne, albe la față, vesele și guralive, aleg „tuilica”. Când nici nu te aștepti îți pică în cap acest peștișor minuscul. Întorci capul brusc, dar nu surprinzi pe nimeni; ele, cu fețele cele mai serioase și preocupate din lume, lucrează și nu poți bănuși pe vre-una. Iar pentru și mai bună dovadă a absolutei lor nevinovății, ca un gângăvit timid, o fată dă tonul pentru cântec. În cor, uniți frățeste cu vocile, melodia izbucnește deodată, tumultos, ca pe urmă să dăinuiască un tremurat duos, șagalnic, care-ți rănește a-mintirile ascunse, neșterse și le ușiți gluma, pleci urmărit de cântecul lor, simțind cum o fărâma de suflet a ră-

mas în acest văzduh infectat de mirosul peștelui putrezit.

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

mas în acest văzduh infectat de mirosul peștelui putrezit.

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

mas în acest văzduh infectat de mirosul peștelui putrezit.

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Iarăși mergem. O surpriză. Și pentru Dvs. și pentru mine, care îl revăd după doi ani. Găsesc trotuare; trotuare asfaltate; curate și bune. S'a pornit pe linia înfăptuirii. S'a făcut podețe cimentate. Din punct de vedere pitoresc, Vâlcozul pierde. Din punct de vedere uman, câștigă. Aici, pe timpuri, era noroi

Pornește un „cazacioc”, imens, cu toți acești Mișutca și, deodată, se opresc și sar asupra mea să-mi soarbă sângele. Le simt suflarea rece, cadaverică, plăcând buzele umede și într-o clipă, un vârcarm diavolesc îi oprește. Trosnește sau trag tunurile, bat darabane și eu mă trezesc. E întunec, dar larma chinuitoare, cu trompete, tobă, răsună sgomotos. Nu înțeleg nimic. Cred că e continuarea somnului și totuși îmi dau perfect de bine seama că nu dorm. Cobor din pat, aprind un chibrit și privesc la ceas. E două. Apuc cearceaful, la iuțea-lă îmi fac o togă și țâșnesc afară. În cămașă, Polifronăci, încheindu-și, pe drum, pantalonii, pleoscăie moale, pe jos, cu picioarele desculțe și iese după mine.

Dealtfel, revărsarea unei voci mănoase, puternice și frumoase, acompaniată de câteva instrumente, mă cam lămurește și, în liniștea feciorelnică, nepângărită de vr'un alt sunet, muzica aceasta îndeplinește o adevărată minune. Induioșează și atinge toate fibrele și parcă ai sbura spre ei cu rugămintea: Luați-mă și pe mine! Vreau să beau, să cânt și să dans. Totuși, o stânjeneală se strecoară și mă rușinează: la această oră, când toți dorm?

— Uite-i cum petrec! observă Polifronăci, răsând în surdina, șiret.

— Nu va supăra? încerc eu terenul.

— De ce să ne supere? De aia se numește că sunt boieri. Au bani și se veselesc. Fără muzică e urit. Apoi ne uităm și noi cum se petrece la ei. Asta e partea lor!

ȘI, ÎN APĂ LI-E VIEȚA

Mie însă nu-mi mai e somn. Mă așez pe prispă. Polifronăci, văd că și el refuză să se culce și se așează, prudent, mai la distanță. Stau tăcut și mă gândesc că este o adevărată profanare să ucizi astfel de noapte, în pat. Noaptea din Vâlcozul? Ați văzut-o? Ați trăit-o? Este fermecătoare. Cuvintele se încălesc în zadar să zugrăvească acest balsam suav, odihnitor și mor, reci nepunctuoase să împletească pe hărție această comoară, care este noaptea Vâlcozulului.

Cine n'a stat să vegheze, clipă cu clipă, viața nopții vâlcovene, acela za-

semnează această realitate crudă a vieții lipovenilor pescari.

De dimineață până'n seară, iar adeseori, zile și nopți întregi, ei se hărțesc năprasnic, tenace, în sudoare și sânge, cu marea și capriciile ei, nici odată ajunși să fie cunoscuți de lumea largă, pentru viața lor sacrificată, în scopul lor atât de puțin prețuit, cum este alimentarea pieței noastre sau universale, cu pește. Acasă se războiesc cu alte imagini ale vieții lor: cu „optovichi” (engrosiștii), „percepți” (perceptorul) și adeseori cu inundațiile. Toți locuitorii sunt săraci. Anul întreg, ei se aprovizionează cu obiectele și alimentele strict trebuincioase traiului, pe datorie, dela acești engrosiști, vreo trei la număr. Acestora pescarii le datorează averi. După începerea pescuitului, aproape întreaga recoltă, cu înșelări și scăderi la cântar, sub motiv că peștele este ud, intră în mâinile engrosiștilor, pe un preț redus, pentru acoperirea datoriilor în mărfuri, de obicei cedate scump. Cealaltă parte a recoltei trece la „percepți” și la ci rămâne puțin sau nimic din munca depusă. Dar cât pește nu se strecoară, pe sub mână, persoanelor în mâinile cărora se află puterea să le facă șicane și să-i oprească dela pescuit! Asta însă nu se află niciodată. Pescarul știe să tacă spre a nu-și atrage răsunarea. Ei se conduc după o zicală, populară în viața lor: „Pe Dumnezeu nu-l vezi, iar până la Vodă este departe” și nu crâncnesc, nu se plâng, își duc cu resemnare, religioasă, viața de căine. În schimb, Duminica, cu ultimul ban, asudat și chinuit, se înființează la cârciumă. Beau mult, dansează până la ultima fărâma de putere, „cazacioc” și în acest fel își scutură necazurile și uită că mâine se înhamă de-a capăt, la aceeași poveste. Viața lor se închide adeseori, năpraznic, în fundul mării. Rarii lipoveni cari mor creștinește, acasă, tot în apă își odihnesc oasele. În cimitir, după săpătură de jumătate de metru, e apă și coșciugul se așează în ea: prin apă trăesc, mor, se chinuesc, și acolo-și află și culcușul.

MESSIEURS LUCA ET MAXIM

Azi e sârbătoare. Dimineața, lipovenii, până la sfârșitul obediniei la biserică, se „distrează” cu ceaiul. Această desfătare pare să nu fie din cele ușoare și prielnice trupului. Sudoarea puternică, multă, lucrește pe fețele lor; mai se furișează în farfuriuara din care sorb lichidul; ei mai aleg un firicel de zahăr, îl pun între buze și dinți, suflă ca din foale se mai răcorească lichidul și-l trag cu gură țuguată și numai termină să respire, mulțumiți, senini. Se va sfârși slujba religioasă și apa fierbinte a ceaiului se va înlocui. Ceainicile vor dispăre; va răsar „garmosca” și o tobă și beția, solidă, sățioasă, se va încinge, până ce Grișa va refuza să le mai dea vin.

Contemplările și gândurile mele se întrerup la apropierea lui Grișa, care se interesează dacă nu-mi va face plăcere să vorbesc franțuzește cu lipovenii.

Aceste două noțiuni: lipoveni și limba franceză, apropiate, par ca negativul și pozitivul, care mereu se îmbrâncesc. Deaceia, neîncrederea, ironică, mă trădează.

— Pofțiți, pofțiți, să vedeți! mă îndeamnă Grișa.

Am fost, am văzut și urechile mi-au auzit. Sunt doi lipoveni: Maxim și Luca; cam de vreo 50 de ani, pescari amândoi și cu chipurile obișnuite: blonzi, bărbile roșii și cu niște cămăși ce se încheie la gât, într-o parte, „coso-

vorotchi”.

La apropierea mea s'au sculat și mi s'au adresat în limba curentă franțuzească, accentuată puternic de acea notă cântătoare, specific slavă. N'am răspuns dar am râs cu hohote, mult, spre nedumerirea lor și pe urmă ne-am împrietinit. În timpul marelui răstroi Rusia a făcut un schimb de flotă cu Franța, urmând obiceiul statelor amice și cei doi prieteni — lipoveni, pe atunci marinari, au nimerit în Marsilia, unde au stat mulți ani, și după răstroi. La urmă, dorul invingând, au venit acasă și iarăși sunt pescarii: Luca și Maxim.

Acasă, Polifronăci mă întâmpină vesel, împărțându-mi o mare bucurie. Un nepoțel de al lui, de un an și cinci luni — notați bine vârsta — a căzut în „eric” și nu s'a dus drept la fund, cum s'ar conveni, ci s'a sbătut și... a ieșit la mal. Las dumnezevoastră să apreciați, dacă e cazul, să facem ud de proverbul „Ce naște din pisică, soareci mănâncă” sau, poate, astăzi, e ziua minunilor.

Vași povesti de o vizită făcută unei vrăjitoare — lipovence, tot astăzi dar cedez promisiunilor date amicului meu I. Gh. care m'a speriat cu toate pacostele lui lume, care îmi vor cădea pe cap, dacă ea va afla despre divulgarea publică a activității sale, — și tac. Superstiția e mare lucru! Vă spun doar la ureche: dacă vi s'au făcut farmece, cumva, vreodată, ea află. Se desbracă noaptea, goală, se frământă, iar dimineața, rezultatul e ca în palmă. Tot ea, dintr'o privire, descoperă dacă bărbatul face ud de palme, în câsnicie. Puneți-vă în gardă, amatorilor de senzații și de păcate, nu însoțiți pe domnișoare la această nouă Mafaldă.

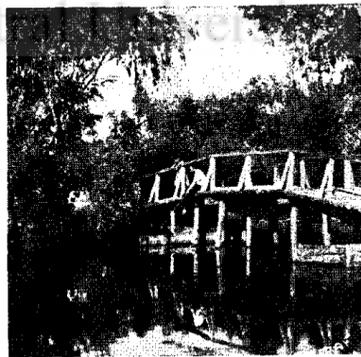
ȘI... NUDIȘTII

Formalități ca la frontieră. Se cercează acte, legitimații și, în fine, pleacă. Parcurgem tot Vâlcozul, liniștit și cuibărit pe ambele maluri ale canalului. Marea ne întâmpină, jucăușe, și desmierdătoare. Vreo 15-18 km., în locă, străbătem marea ca niște autentici pescari, curagioși și grozavi, înghițind de rușine vaetele rebele, isbucnita la clătănările mai pronunțate ale bărcii.

Ajungem sdraveni și mulțumiți de sfârșitul călătoriei. Volciocul este o plajă plăcută, întinsă, cu o multime de căsuțe din „lampaci”. Datează mai de demult, însă n'a ajuns să fie cunoscută înăuntrul țării. Aici vin să-și petreacă vacanța locuitorii din orașele apropiate de Vâlcozul. Comod, fără amenajări speciale, lumea petrece, simplu, ca acasă. Se găsesc și unele doamne și domnișoare gătite și vopsite, aducând atmosfera plajelor cunoscute. Pe alături, tinerii bronzăți fac de sentinela și aceleași idile vechi, ca lumca, se țes pe nisipul mării și se sfârșesc odată cu sezonul.

Dar prietenul meu, surâzând șterse gărește, vrea să-mi arate altceva. Într'adevăr la vreo 3-400 m. pe malul Limanului, nămolul probabil că are calități miraculoase pentru sănătate. Aici bolnavii și bolnavele uită să uzeze de îmbrăcăminte, și așa, în costumele lui Adam și Eva, se simt minunate. Imi închipui că nămolul ar putea să le strice costumele de baie și deaceia, spiritul practic al economiei șterge orice jenă.

Plimbarea prin Vâlcozul s'a terminat. Vaporul ne poartă spre alte meleaguri. Vâlcozul se micșorează, rămâne departe, soarele apune și simți cum tristețea și nostalgia după locul părăsit se așează nepoftită, în suflet și zici: Rămăi cu bine, oraș al viselor, nu te voi uita!

Luminăș

darnic s'a ostenit cu drumul, cu țânțarii de seară și chiar dacă a mâncat toate sorturile de covrigi, în care lipovenii sunt meșteri neîntrecuți, nu va ști niciodată de ce acest oraș este misterios și pitoresc. Aici luna este alta: mai tristă, mai blândă și mai drăgăstoasă; cu tăcerea cucernică, prosternată, a caselor și tufișurilor. Razele ei nu luminează, nu mângâie și nici nu cern un polen de argint sau de aur, ci grăiesc. Molcom, pe îndelete, sosesc slove inapinate, se înghebează, sub imboldul ei, gânduri, idei, ciudate, scurte, nepământeste, existente numai în noaptea Vâlcozulului; și-ți sunt dragi, dorite, nu le-ai mai părăsi. Iar totul din jur este un palat neînchipuit de mintea omenescă, zămislit de un slujitor credincios și iubitor pentru plutiirea nestăvilivă a inspirațiilor pogorâte de acolo, de sus, dela lună.

Am stat așa, încuiați în sufletele noastre, trei și mici. Polifronăci nu rezistă mult tăcerii și începe să vorbească. Primele cuvinte se pierd risipite; nu-l ascult. Apoi întorc capul și-l privesc Pletos, cu barbă lănoasă, încrețit la frunte, — luna cu razele ei, se oglindește în părul uns și obrazul lui pare aureolat ca la sfinții din icoane. Uit că e un biet pescar lipovean și cred că în față-mi stă un sihastru. Involutar, prind spusele lui și mă concentrez.

Astfel, din vorbele lui, simple, necăutate, află micile bucurii precum și păsările lui și ale pescarilor.

După ce îmi descrie, amănunțit, pe toate rudele lui, cu nepoți și strănepoți, nume și pronume, griji și necazuri, trece și la descrierea, mai generală, a populației. Din noutățile vieții lor cea mai recentă a fost descoperirea unui sort nou de pește, în cantități mari, nemaivăzut și necunoscut vreodată. Explicația ar fi metamorfizarea ve care o suferă unii pești, după veacuri.

Apoi, din cuvintele lui netivite în date, filosofii sau sugestii, mi-se de-

La cherhană